

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA LGBT OSOBA U CRNOJ GORI 2011

**Danijel Kalezić
dr Tea Dakić
Marija Savić**

SADRŽAJ

Biografija autora/ki.....	3
Uvod.....	4
Slučajevi zločina iz mržnje, govora mržnje, diskriminacije, fizičkog i psihičkog nasilja, uznemiravanja i porodičnog nasilja počinjenog nad LGBT osobama u Crnoj Gori tokom 2011. godine.....	9
Rezultati i zaključci dubinskih intervju sa LGBT populacijom u Crnoj Gori.....	21
LGBT zajednica u štampanim medijima u Crnoj Gori 2011. godine.....	32
Uporedna analiza medijskog izvještavanja o LGBT temama i osobama za 2010. i 2011. godinu.....	52
OJuventasu.....	60

BIOGRAFIJE AUTORA/KI

Danijel Kalezić, projekt koordinator - NVO Juventas

Aktivizmom na polju promocije i zaštite ljudskih prava LGBT osoba bavi se od 2009. godine. U NVO Juventas do sada je angažovan u svojstvu koordinatora više projekata koji za cilj imaju promociju i zaštitu ljudskih prava LGBT osoba, ali i na poziciji terenskog radnika na zdravstveno-preventivnim programima. Osim ovog angažmana u NVO Juventas zadužen je i za organizovanje seminara i treninga za LGBT osobe kao i pružaoce usluga (policijske službenike/ce, sudije/tkinje, tužioce/teljke, medicinske radnike/ce), dokumentovanje kršenja ljudskih prava LGBT osoba, kao i kreiranje izvještaja o njihovom položaju u Crnoj Gori. Takođe je angažovan i u svojstvu eksperta za Crnu Goru od strane organizacije ILGA – Europe, a u vezi sa monitoringom implementacije Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope o mjerama borbe protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. Jedan je od autora izvještaja u vezi sa ovim preporukama za Crnu Goru, dok je za istu organizaciju i ključna osoba za Crnu Goru u pripremi godišnjeg izvještaja o položaju LGBT osoba u Evropi. Na monitoringu ljudskih prava u Crnoj Gori sarađivao je sa organizacijom Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM i Centrom za razvoj nevladinih organizacija – CRNVO.

Tea Dakić, doktor medicine

Za vrijeme studija kao autorka i koautorka naučnoistraživačkih radova učestvovala je na nacionalnim i međunarodnim stručnim kongresima. Pored stečenog formalnog obrazovanja uspješno je pohađala treninge od kojih izdvajamo: „Komunikacijske vještine i samopouzdanje (asertivni trening)“, „Rad sa ljudima sa kojima je teško sarađivati“, „Motivacija – ključ uspjeha“, „Partnerski odnosi – zasnivanje i razvitak emotivne veze“, „Uloga zdravstvenih radnika u unapređenju servisa za LGBT osobe“, „Uloga zdravstvenih radnika u zaštiti ljudskih prava, prevenciji HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija I i II“. Od 2010. do 2011. godine pripravnički staž obavljala je pri JZU Dom zdravlja Podgorica, a obavljala je i funkciju generalnog sekretara Prvog kongresa farmaceuta Crne Gore sa međunarodnim učešćem. U okviru kontinuirane edukacije pohađala je seminare iz različitih oblasti medicine.

Trenutno je zaposlena kao ljekar u Centru za medicinsku genetiku i imunologiju Kliničkog centra Crne Gore i angažovana kao stručni saradnik u NVO Juventas na programu podrške implementaciji nacionalne strategije za borbu protiv HIV/AIDS-a u okviru projekta „Zdravlje i prava“. Jedna je od autorki Vodiča dobre prakse za medicinske radnike/radnice u radu sa LGBT osobama.

Marija Savić, regionalna LGBT aktivistkinja iz Beograda

Tokom prethodne dvije godine uglavnom je radila kao konsultantkinja za više LGBT organizacija na prostoru bivše Jugoslavije i to na poljima edukacije o ljudskim pravima LGBT osoba, organizacionom menadžmentu i jačanju kapaciteta LGBT aktivista/kinja i organizacija. Takođe, radila je i na izradi izvještaja i publikacija o ljudskim pravima LGBT osoba (Medijske analize i ostali izvještaji i istraživanja u vezi sa pravima LGBT osoba – Juventas, Crna Gora; ICCPR izvještaj iz sjenke o kršenju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji – UN Human Rights Committee; Čitanka o Lezbejskim i Gej ljudskim pravima – Sarajevski Otvoreni Centar, itd), kao i monitoring i svjedočenje u antidiskriminacionim sudskim slučajevima (slučajevi diskriminacije LGBT osoba i organizatora Parade ponosa koji su vođeni protiv organizacija Obraz i 1389 u 2009. godini). Od 2005. do 2011. godine bila je aktivistkinja organizacije za lezbejska ljudska prava „Labris“ iz Beograda u kojoj je vodila program javnog zagovaranja i lobiranja.

UVOD¹

Borba za ravnopravnost LGBT osoba u Crnoj Gori, započeta u relativno skorijem periodu, značajne rezultate daje u 2011. godini. I pored prakse ratifikovanja međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima, ali i usklađivanja postojeće legislative sa evropskim standardima, nejednaka primjena propisa, nedostatak znanja i volje donosilaca odluka, institucionalna kao i homofobija među opštom populacijom, predstavljaju i dalje najveću prepreku za značajnije poboljšanje stanja ljudskih prava lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih osoba, ujedno i izazov za organizacije civilnog sektora čije je ovo primarno polje djelovanja.

Sam početak 2011. godine okarakterisalo je osnivanje „LGBT Foruma Progres“, nove LGBT organizacije u Crnoj Gori. Direktor Foruma Zdravko Cimbalević ubrzo nakon toga postaje prvi javno deklarisan gej muškarac u Crnoj Gori, dok je jedna od prvih aktivnosti ove organizacije bila najava organizovanja prve Parade ponosa u Podgorici.

NVO Juventas u februaru otvara Savjetovalište za LGBT osobe u Podgorici. Savjetovalište postaje mjesto okupljanja LGBT zajednice u kojem se kontinuirano odvijaju radionice, druženja, kulturni događaji i pružaju preventivni zdravstveni servisi LGBT osobama. Ubrzo po osnivanju od strane LGBT osoba dobija naziv „kuća“. Nešto kasnije Juventas uspostavlja i servise telefonskog i on-line savjetovanja, kao i on-line servis za prijavljivanje homofobičnog nasilja, ali i nastavlja aktivnosti na polju podizanja kapaciteta policijskih službenika, medicinskih radnika/ca i zaposlenih u sudstvu i tužilaštvu kada je rad sa LGBT osobama u pitanju.

Koalicija „Zajedno za LGBT prava“ na čelu sa Juventasom upućuje Nacrt Akcionog plana za borbu protiv homofobije premijeru Crne Gore, a pokreće i inicijativu kod Vlade za usvajanje ovog dokumenta. Međutim, ubrzo poslije upućivanja inicijative, Vlada istu odbacuje i Koaliciju upućuje na saradnju sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava na čijem čelu je u to vrijeme bio ministar Ferhat Dinoša, poznat po svojim diskriminatorskim javnim izjavama. Nedostatak političke volje za promociju i zaštitu ljudskih prava LGBT osoba na taj način dobija i formalni dokaz.

U aprilu 2011. godine pojavljuje se prva neformalna LGBT aktivistička grupa nazvana „Queer Brigada“ i najavljuje svoje postojanje čestitajući Vaskrs svim pravoslavnim građanima/kama Crne Gore, a posebno predstavnicima državnih institucija. Poklon paketići sa vaskršnjim jajima u bojama duge podijeljeni su prijateljima, ali i onima koji su se svojim homofobičnim istupima pokazali kao manje naklonjeni LGBT zajednici.

I ova godina posvjedočila je da je skoro svako javno pojavljivanje organizacija i aktivista koji se bave LGBT pitanjima, ali i podržavalaca, odnosno saveznika u borbi za ljudska prava osoba drugačije seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Crnoj Gori, praćeno prijetnjama ili fizičkim nasiljem. Ipak, iako se dešavaju, veliki broj ovih slučajeva prolazi neprijavljen, uglavnom zbog nepovjerenja u institucije sistema i straha od dalje viktimizacije.

.....
1 Za potrebe uvoda korišćeni su zaključci iz tekstova izvještaja („Rezultati i zaključci dubinskih intervjua sa LGBT populacijom u Crnoj Gori“, dr Tea Dakić/„LGBT zajednica u štampanim medijima u Crnoj Gori 2011. godine“, Marija Savić)

Međunarodni dan borbe protiv homofobije obilježen je ovog puta prvim velikim javnim događajem – koncertom organizovanog od strane Juventasa noć uoči 17. maja. Koncertu je prisustvovalo oko 600 osoba, među kojima veliki broj pripadnika/ca LGBT zajednice. Dvadesetak minuta prije kraja koncerta nepoznato lice je bacilo suzavac među publikom, a u neposrednoj blizini pripadnika policije. Jutro po ovom događaju Organizacioni odbor Parade ponosa u Podgorici, na konferenciji za novinare, saopštava da je donesena odluka da se Parada, koja je bila najavljena za 31. maj 2011. godine, odlaže usljed nedostatka političke podrške za njeno organizovanje što bi dovelo do ugrožavanja bezbjednosti skupa.

Nevladine organizacije „Centar za građansko obrazovanje“ i „LGBT Forum Progres“ su u 2011. godini realizovale video kampanju za smanjenje homofobije i promociju LGBT prava i producirale video spot pod nazivom „Mi smo dio ekipe“ koji prikazuje scenu poljupca između dva muškarca. Video spot je izazvao burne reakcije javnosti, te eskalaciju govora mržnje, posebno na internetu.

Diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta predstavlja svakodnevicu za LGBT osobe. Homofobične izjave vodećih političara, profesionalaca u domenu prava, zdravlja, zapošljavanja, ali i drugim oblastima, dodatno pothranjuju i daju legitimitet široko rasprostranjenj oj diskriminaciji protiv LGBT osoba.

Tokom juna i jula 2011. godine dolazi do kompromitovanja odnosa Vlade sa NVO sektorom aktivnim na polju promocije i zaštite ljudskih prava LGBT osoba. Dešavaju se čak i gruba kršenja prava nekih pojedinaca i organizacija civilnog sektora aktivnih na ovom polju, a od strane državnih službenika kojima je dodijeljena upravo uloga uspostavljanja saradnje sa civilnim sektorom. NVO sektor se s toga odlučuje na bojkot Vladine konferencije o pravima LGBT osoba. Tokom oktobra dolazi do promjene u odnosu između Vlade i civilnog sektora. Formira se međusektorski radni tim koji radi na izradi programskog dokumenta za borbu protiv homofobije sa akcionim planom na osnovu Nacrta Akcionog plana za borbu protiv homofobije koji je kreirala koalicija „Zajedno za LGBT prava“.

Vlada istovremeno formira i Stručnu radnu grupu za pripremu Analize pravnih propisa sa aspekta LGBT prava i Stručnu radnu grupu za pripremu Analize ljudskih LGBT prava u udžbenicima u okviru obrazovnog sistema Crne Gore, na čijim čelima se nalaze predstavnici civilnog sektora.

Kraj godine obilježen je otvaranjem skloništa za LGBT osobe koje su u konfliktu sa porodicom zbog svoje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta od strane LGBT Forum a Progres u Podgorici. Sklonište ubrzo postaje utočište za nekoliko osoba koje su u konfliktu sa porodicom.

Izveštaj koji je pred vama se sastoji iz analize pojedinačnih dokumentovanih slučajeva kršenja ljudskih prava LGBT osoba, analize dubinskih intervju a sa 20 LGBT osobasprovedenih tokom aprila 2011. godine, te analize monitoringa objava u medijima tokom 2011. godine. Izveštaj ukazuje na činjenicu da LGBT osobe smatraju da Vlada, u posmatranom periodu, nije raspoložena da preduzima akcije po pitanju unaprjeđenja prava, niti cijene da bi to moglo da utiče na njihove živote. Neki od stavova, takođe, ukazuju na odvojenost LGBT populacije od sistema, odnosno nerazumijevanje, a na

drugoj strani u kojim sve sferama života državni sistem može i treba da radi za LGBT zajednicu.

Specifičnosti u događajima važnim za LGBT zajednicu u Crnoj Gori 2011. godine značajno su uticale na način medijskog izvještavanja. Među njima prije svega treba navesti osnivanje nove LGBT organizacije i prvo javno istupanje gej aktiviste u Crnoj Gori. Ovaj događaj je doveo do nekoliko zanimljivih pojava kada se radi o medijskom izvještavanju, a među njima je najznačajnija svakako ta da se u 2011. godini LGBT organizacije i/ili aktivisti kao izvori informacija pojavljuju u najvećem broju medijskih objava.

Izveštaj o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Crnoj Gori dio je projekta „Step up“.

Projekat „Step up“ pokrenut je od strane organizacije ILGA-Europe (tj. evropskog ogranka Međunarodne lezbejske, gej, biseksualne, trans i interseks asocijacije - European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association). Osaženi LGBT pokret ocijenjen je kao značajna karika u borbi protiv sve veće diskriminacije LGBT osoba, te je glavni motiv za pokretanjem projekta prepoznat u potrebi za jačanjem LGBT organizacija na Zapadnom Balkanu.

Projekat „Step up“ sastoji se iz dvije glavne komponente - izgradnje kapaciteta i dokumentacije dokaza i zastupanja, dok se aktivnosti sprovode na dva nivoa.

Na nacionalnom nivou one podrazumijevaju:

- Dokumentovanje i monitoring povreda ljudskih prava LGBT osoba i produkovanje izvještaja na osnovu prikupljenih dokaza;
- Zastupanje i kampanje za podizanje svijesti;
- Javne akcije, mirne demonstracije, ukoliko su važne i moguće;
- Pravno savjetovanje za LGBT osobe, podrška u parnicama ukoliko su od važnosti;
- Edukativne sesije, ali i radionice za podizanje svijesti.

Na evropskom nivou važno je izdvojiti:

- Studijske posjete institucijama Evropske unije;
- Sastanke lobiranja sa donosiocima odluka u EU;
- Treninge organizovane za aktiviste u cilju izgradnje kapaciteta aktivista.

Glavni cilj projekta „Step up“ je poboljšanje pravne i društvene situacije LGBT osoba na Zapadnom Balkanu.

Jelena Dacić

SLUČAJEVI ZLOČINA IZ MRŽNJE, GOVORA MRŽNJE, DISKRIMINACIJE, FIZIČKOG I PSIHIČKOG NASILJA, UZNEMIRAVANJA I PORODIČNOG NASILJA POČINJENOG NAD LGBT OSOBAMA U CRNOJ GORI TOKOM 2011. GODINE

Danijel Kalezić, Juventas

Uvod

Homofobija, pratilac društva koje nije u potpunosti usvojilo korpus ljudskih prava, i u Crnoj Gori ima svoje ekstremne oblike koji se očitavaju kroz prisustvo nasilja, diskriminacije i uznemiravanja. Juventas, kroz program Ljudska prava sprovodi brojne aktivnosti među LGBT populacijom i ima razvijen mehanizam dokumentovanja kršenja prava LGBT osoba. Upravo na osnovu metodologije izrađene od strane ILGA Europe kreiran je Izvještaj o slučajevima nasilja, diskriminacije i uznemiravanja LGBT osoba u Crnoj Gori koji obuhvata period od januara do decembra 2011. godine. Analize slučajeva obuhvaćenih ovim izvještajem kreirane su na osnovu polustrukturiranih intervjua obavljenih sa LGBT osobama koje su pretrpjele nasilje, diskriminaciju ili uznemiravanje, kao i uz pomoć dostupnih izvještaja civilnog društva i medijskih objava.

Tokom 2011. godine zabilježen je porast broja prijavljenih i procesuiranih slučajeva nasilja. U toku posmatranog perioda zabilježeno je i prvo direktno ugrožavanje bezbjednosti i slobode okupljanja LGBT osoba i prijatelja kada je na učesnike/ce koncerta, koji je Juventas organizovao u susret Međunarodnom danu borbe protiv homofobije bačen suzavac. Obrada dokumentovanih slučajeva tokom ove godine ukazala je i na prisustvo porodičnog nasilja prema LGBT osobama.

Kao posebno zabrinjavajuća ističe se činjenica da većina slučajeva homofobičnih napada u Crnoj Gori i dalje ostaje neprijavljena i neprocesuirana, a počinioци nekažnjeni. Sa druge strane, ohrabrujući je podatak da su LGBT osobe ipak počele da prepoznaju nasilje, i homofobične incidente prijavljuju predstavnicima/cama nevladinih organizacija koje se bave promocijom i zaštitom ljudskih prava LGBT osoba.

Nadamo se da će u godinama koje slijede, kroz konkretne aktivnosti civilnog sektora u saradnji sa državnim organima, LGBT osobe u našoj zemlji biti dodatno ohrabrene da prijavljuju i procesuiraju homofobične napade. Dalji koraci u borbi protiv homofobije zahtijevaju konkretnu saradnju države, civilnog sektora i aktivista/kinja, a koja će pružiti kvalitetnu podršku i zaštitu žrtvama homofobičnih napada, što će na kraju dovesti do adekvatnog sankcionisanja počinilaca nasilja.

ZLOČINI IZ MRŽNJE, NASILJE I UZNEMIRAVANJE

Medunarodni dan borbe protiv homofobije

Noć uoči Međunarodnog dana borbe protiv homofobije 16. maja, u organizaciji NVO Juventas održan je koncert hrvatskog benda „Lollobrigida“ kojem je prisustvovalo oko 600 osoba, među njima veliki broj pripadnika/ca LGBT zajednice. Događaj, koji je održan na krovu KIC-a „Budo Tomović“ u Podgorici, obezbjeđivalo je privatno obezbjeđenje „Popović Security“, kao i pripadnici Uprave policije Crne Gore.

Dvadesetak minuta prije kraja koncerta, oko 23.30h, nepoznato lice bacilo je suzavac među prisutnom publikom u neposrednoj blizini policijskih službenika koji su obezbjeđivali događaj. Zbog ovog incidenta koncert je prekinut na svega nekoliko minuta nakon čega je nastavljen po planu. Na samom mjestu održavanja koncerta nije zabilježeno da je došlo do povrjeđivanja nekog od učesnika/ca, dok se Zavodu za hitnu medicinsku pomoć obratilo nekoliko lica zbog smetnji koje su nastale usljed udisanja gasova suzavca. U međuvremenu, ispred ulaza u KIC „Budo Tomović“ grupa momaka je bacila zapaljenu baklju. Policijski službenici koji su obezbjeđivali ulaz su im, prema izjavama očevidaca, saopštili da se odalje, bez preduzimanja daljih službenih radnji prema njima.

Tokom pripreme događaja organizatori koncerta su održavali stalnu komunikaciju sa Upravom policije Crne Gore na čiji predlog je angažovano dodatno privatno obezbjeđenje „Popović Security“. Dogovor koji su organizatori imali sa policijom je podrazumijevao da će oko 60 policajaca štititi posjetioce koncerta pri dolasku i odlasku, na način što će vršiti pojačan nadzor šireg centra grada u krugu oko mjesta održavanja koncerta, kao i da će se među prisutnom publikom naći četiri policijska službenika u uniformi i njih devet u civilu.²

Jutro po održavanju koncerta, 17. maja, Uprava policije objavila je saopštenje za javnost kojim direktnu odgovornost za incident na koncertu prebacuje na organizatore i navodi da samim incidentom „nije nastupila realna opasnost po bezbjednost prisutnih“, kao i da se na licu mjesta nije moglo utvrditi ko je aktivirao suzavac, uz pretpostavku da je to uradio neko od prisutnih. Suprotno konstataciji Uprave policije Crne Gore, u izvještaju službe obezbjeđenja, sadržan je podatak o informaciji da je suzavac bačen sa krova fudbalskog stadiona koji se nalazi u neposrednoj blizini lokacije na kojoj je održan koncert.

Organizatori su 17. maja Upravi policije Crne Gore podnijeli krivičnu prijavu protiv NN lica zbog bacanja suzavca i istovremeno priložili materijalni dokaz - jaknu u koju je suzavac udario pošto je bačen, sa jasnim tragom oštećenja usljed visoke temperature. Dan kasnije, 18. maja, službena lica Uprave policije Crne Gore su od podnosioca prijave prikupili službena obavještenja o samom događaju.

Nešto više od sedam mjeseci od podnošenja prijave protiv NN lica (zaključno sa danom pisanja Izvještaja) organizatori koncerta nisu dobili ni jednu zvaničnu informaciju od Uprave policije Crne Gore u vezi sa preduzetim mjerama i radnjama na

otkrivanju počinioca, toku i rezultatima istrage. Ne posjeduju ni informacije o tome je li optužnica podignuta protiv i jedne osobe, kao ni to da li je tužilaštvo kvalifikovalo počinjeno krivično djelo.

Napad na dvije osobe u centru Podgorice nakon Juventasovog koncerta povodom Međunarodnog dana borbe protiv homofobije

Neposredno po završetku koncerta hrvatskog benda Lollobrigida (16. maj 2011. godine), dvije osobe (jedna muškog, druga ženskog pola) fizički su napadnute u Njegoševoj ulici u Podgorici od strane pet osoba muškog pola, starosti od 25 do 30 godina, nepoznatog identiteta, a sve zbog njihove pretpostavljene seksualne orijentacije.

Prema izjavama žrtava napad se dogodio deset minuta poslije ponoći u blizini raskrsnice Njegoševe i Hercegovačke ulice. Nasilnici su prvo napali djevojku udarivši je s leđa šakom u potiljak nakon čega je pala na zemlju. Potom je napadači udaraju još nekoliko puta šakama i nogama u predjelu ramena i grudi. Pošto je uspjela da ustane, pozvala je u pomoć prijatelja koji je bio nekoliko metara daleko od nje, nakon čega je on pokušao fizički da se obračuna sa napadačima. U tom pokušaju zadobija više udaraca u predjelu glave i uha, kao i predjelu lijeve nadlaktice. Udarci bivaju praćeni uzvicima: „Pederi! Nećete vi nama ovdje bolest širiti“. Nakon toga žrtve kreću u bijeg i uspijevaju da pobjegnu napadačima sklonivši se u obližnji kafe.

Pošto su vlasniku kafea ispričali šta se dogodilo on je pozvao policiju, nakon čega na lice mjesta dolaze dva uniformisana policijska službenika i obavljaju kratak razgovor sa napadnutim osobama i dijelom prisutnih gostiju u kafeu. Prema izjavama žrtava, policijski službenici nisu pravili službene zabilješke tokom razgovora, osim bilježenja podataka iz ličnih dokumenata. Na insistiranje žrtava da te noći prijave slučaj fizičkog napada policijski službenici im saopštavaju da ne mogu odmah da prijave slučaj već da mogu to da urade sutradan, ne precizirajući gdje i kome da se obrate i ne objasnivši im razlog zbog kojeg nije moguće da to učine odmah. Policijski službenici su prvo odbili, da bi poslije ubjeđivanja prihvatili da napadnute osobe, čije prebivalište je u Budvi, otprate do mjesta na kojem je parkiran njihov automobil kako ne bi bile ponovo napadnute.

Ovaj slučaj je i pored insistiranja napadnutih osoba ostao zvanično neprijavljen policiji.

Prebijanje lezbejki u Herceg Novom

U avgustu mjesecu u Herceg Novom fizički su napadnute dvije djevojke iz Beograda koje su u istopolnoj vezi, a koje su bile na ljetovanju u jednom od hostela u blizini tog primorskog grada. One su preko interneta dobile informaciju da u tom gradu postoji gej friendly hostel i odlučile da tu provedu ljetovanje, prethodno ne provjerivši dobijene informacije. Tokom boravka u hostelu nisu skrivale svoju seksualnu orijentaciju, razmjenjivale su nježnosti bez bojazni da im se može dogoditi nešto loše.

U istom objektu je istovremeno boravila grupa momaka iz Trebinja. Prema izjavama djevojaka, oni su ih nekoliko dana posmatrali i verbalno provocirali da bi ih

jednog popodneva pozvali da sa njima uveče pođu u grad. Pošto su one to odbile, objasnivši im da ne žele da idu i zamolile da ih dalje ne uznemiravaju, momci su se povukli.

Međutim, iste večeri pošto su djevojke krenule iz hostela u grad, momci su ih pratili i u neposrednoj blizini hostela pretukli. Tokom napada one su zadobile udarce i više povreda u predjelu glave i tijela. Ni u ovom slučaju žrtve nisu zatražile ljekarsku pomoć, a nisu se obratile ni policiji.

Zbog straha od ponovnog napada djevojke su napustile Herceg Novi i prevezle se do Podgorice gdje su se obratile Sigurnoj ženskoj kući sa molbom da budu primljene u sklonište dok se ne oporave. I pored predloženog savjeta da se obrate ljekaru djevojke su to odbile iako je jedna od njih tokom noći imala krvarenje iz uha. U skloništu Sigurne ženske kuće djevojke su ostale dva dana, nakon čega su se vratile u Beograd.

I ovaj slučaj je ostao neprijavljen, a nasilnici, iako je bilo moguće utvrditi njihov identitet, nekažnjeni.

Napad na trans ženu M. B.

Trans žena M. B. nastanjena na jugu Crne Gore pretučena je u avgustu. Tokom prebijanja, koje je izvršila grupa momaka uzrasta od 17 do 20 godina, a koje je žrtva poznavala i koji su znali da je ona transrodna osoba, zadobila je više udaraca i povreda u predjelu čela i tjemena. Istovremeno, bila je izložena i kontinuiranom verbalnom nasilju od strane komšija.

U decembru, zabrinuta za svoj život zbog prijetnji smrću koje su joj uputile komšije, obraća se Sigurnoj ženskoj kući u Podgorici. Tokom intervjua ona je autoru Izvještaja saopštila da joj je, između ostalog, komšinica sa kojom je živjela u istoj kući, prijetila smrću dok je u ruci imala sataru. Ipak, tom prilikom fizičkog kontakta među njima nije bilo. Po utvrđivanju da može biti ozbiljno ugrožen fizički integritet i život ukoliko ostane u sredini u kojoj je do tada bila, tokom zajedničke saradnje Sigurne ženske kuće, Juventasovog tima koji se bavi slučajevima kršenja ljudskih prava LGBT osoba, Crnogorskog ženskog lobija i LGBT Forumu Progres, sprovedene su mjere kako bi se pronašlo adekvatno rješenje za njeno nesmetano funkcionisanje i život u sredini.

Ni ovaj slučaj, tj. višestruko psihofizičko nasilje, nije prijavljen nadležnim organima.

Slučaj „Ratac“

Devetog avgusta 2011. godine na plaži „Ratac“ u blizini Bara nekoliko LGBT osoba je udaljeno sa plaže zbog njihove seksualne orijentacije.

Prema medijskim navodima, tog dana Baranin D.B, koji se lažno predstavio kao čuvar plaže, saopštio je osobama za koje je pretpostavljao da su istopolno orijentisane, da se udalje sa plaže, koristeći rečenicu „plaža nije za pedere“.

O ovom incidentu je od strane LGBT Forumu Progres obaviješteno Vrhovno državno tužilaštvo, policija, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore,

nadležna inspeksijska služba i JP Morsko dobro. Prema informacijama JP Morsko dobro nijedno fizičko ili pravno lice nije registrovano kao zakupac plaže na kojoj se dogodio incident, a kompletan mobilijar je na plaži postavljen protivzakonito, a takvo je i pružanje ugostiteljskih usluga na toj lokaciji.³

Iz medijskih i ostalih izvora nije bilo moguće utvrditi dalji tok postupka po prijavama po ovom slučaju i njihov konačan epilog.

Napad na učesnike/ce konferencije u Danilovgradu

Tokom održavanja Međunarodne konferencije o pravima LGBT osoba koju je organizovala Vlada Crne Gore u Danilovgradu, 4. septembra naveče 2011. godine, grupa učesnika/ca konferencije su verbalno, a neki od njih i fizički napadnuti dok su sjedjeli u kafeu „Rafaelo“ u tom gradu.

Jedan od napadača je fizički nasrnuo na jednu od prisutnih osoba, dok su im ostali napadači dobacivali: „Pederi, pederi“.

Prema izjavi koju je prilikom prijave incidenta policiji dala Sanja Juras, aktivistkinja za ljudska prava LGBT osoba iz Hrvatske, koja je i sama bila jedna od napadnutih osoba, grupa mladića koja je izvršila napad nalazila se u blizini mjesta događaja i raspravljajući se okružila policijskog službenika koji je izašao na lice mjesta. Ubrzo nakon dolaska policije, organizovan je prevoz kojim su napadnute osobe odvezene nazad u hotel.⁴

Svega nekoliko sati nakon napada, u noći između 4. i 5. septembra, policijski službenici su, nezapamćenom brzinom kada je rješavanje napada po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Crnoj Gori u pitanju, identifikovali i priveli pet osoba osumnjičenih za napad.

Danilovgrađani P. B. (20), G. S. (18) i V. V. (21) privedeni su u prostorije Ispostave policije Danilovgrad zbog narušavanja javnog reda i mira. Prema medijskim natpisima, mladiće je policiji prijavio bugarski državljani S. R. i Njemac T. D, pripadnici LGBT zajednice, koji su naveli da su im Danilovgrađani ružno dobacivali riječima: „Pederi, pederi“.

S. R. i T. D. su naveli da su im trojica mladića u nedjelju večer oko 23.00h, dok su šetali Ulicom Vlakja Đuranovića, ružno dobacivali dok su oni sjedjeli u kafeu „Rafelo“. Trojica Danilovgrađana su uz prekršajnu prijavu predati Područnom organu za prekršaje zbog „narušavanja javnog reda i mira“.

Pored njih, službenici IP Danilovgrad podnijeli su prijavu za uznemiravanje i protiv Đ. R. (22) iz Danilovgrada koji je prolazeći pored holandskog državljanina S. P. M. podigao desnu ruku salutirajući nacistički pozdrav.

3 ND Vijesti, Društvo, „Čuvar pominjao čak i bombu“ 10. 08. 2011. godine / <http://lgbtprogres.me/2011/08/zabrana-pristupa-kupalistu-zbog-stavne-ili-pretpostavljenje-seksualne-orijentacijerodnog-identiteta/>

4 Uprava policije Crne Gore – Područna jedinica Podgorica – Ispostava Danilovgrad – Zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina – Sanja Juras, podnesena ovlaštenom policijskom službeniku Drašković Zoranu, 5. septembar 2011. godine

Ohrabrujuće djeluje činjenica da su policija i pravosudni organi zajedničkom akcijom na veoma efikasan način, u zakonito sprovedenoj proceduri, riješili ovaj slučaj. Time su i domaćoj i međunarodnoj javnosti pokazali da je država ipak spremna da zaštiti sve građane koji su izloženi nasilju bilo koje vrste u slučajevima kada postoji visok stepen interesovanja i volje za efikasno rješenja slučajeva ovog tipa. Ostaje samo pitanje, da li ovakav tretman imaju svi LGBT građani Crne Gore ili se interesovanje organa za sprovođenje zakona i pravosudnih organa za rješavanje slučajeva ovog tipa kreira ad hoc – od slučaja do slučaja? Ovo iz razloga što u praksi policijskih i pravosudnih organa postoje brojni primjeri slučajeva nasilja nad LGBT osobama koji nijesu rasvijetljeni do kraja, i pored deklarativno iskazane „dobre volje“ i obećanja datih od strane čelnika policijskih i pravosudnih institucija.

„Mi smo dio ekipe“

Nevladine organizacije Centar za građansko obrazovanje i LGBT Forum Progres su u novembru 2011. godine realizovale video kampanju sa ciljem smanjenja homofobije u društvu i producirale video spot pod nazivom „Mi smo dio ekipe“, koji prikazuje scenu poljupca između dva muškarca. Video spot je izazvao burne reakcije javnosti zbog kojih su glumci koji su igrali u video spotu odlučili da se na kratko vrijeme sklone iz Podgorice zbog pritiska javnosti. Jedan od glumaca koji se pojavljuje u spotu Todor Vujošević dobio je prijeteću poruku putem sms-a, nakon čega je podnio prijavu Upravi policije Crne Gore.

Policijska istraga je utvrdila da je poruku prijeteće sadržine uputio N.M. Vujoševićev prijatelj, koji je kasnije kazao da je želio da se našali sa njim, nakon čega je Vujošević odlučio da povuče prijavu.

Osnovni državni tužilac u Podgorici se izjasnio da u konkretnom slučaju nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.⁵

Nastavak suđenja Vukosavu Raoniću zbog fizičkog napada na Zdravka Cimbaljevića

Suđenje Vukosavu Raoniću optuženom za ugrožavanje sigurnosti izvršnog direktora LGBT Foruma Progres Zdravka Cimbaljevića, započeto je 2010. i nastavljeno tokom 2011. godine. U optužnici se navodi da je Raonić u novembru 2010. godine napao Cimbaljevića, kojem je prijetio zbog njegove seksualne orijentacije. U istom sudu protiv Raonića se vodi i krivični postupak zbog ovog napada. Tokom postupaka održanih tokom 2011. godine advokatica oštećenog Daliborka Knežević je od sutkinje Suzane Mugoše zahtijevala da se sa suđenja isključi javnost.

Tužbe po ovom slučaju nisu dobile sudski epilog tokom 2011. iako su pokrenute tokom 2010. godine.

NASILJE U PORODICI

U maju mjesecu Juventas-u se obratio gej muškarac iz Podgorice, starosti 26 godina, zbog nasilja u porodici uzrokovanog negativnim reakcijama njegovog brata na njegovu seksualnu orijentaciju. Tokom intervju-a žrtva je saopštila da ga je brat, po saznanju da je homoseksualne orijentacije, tukao dva dana i držao zatvorenog u stanu. Žrtva je zadobila više povreda u predjelu glave, lica i grudnog koša. Nasilje se odvijalo u prisustvu ostalih članova porodice koji nijesu sprječavali nasilje.

Oporavak žrtve trajao je dvadesetak dana tokom kojih nije zatražio medicinsku pomoć, niti se obratio policiji. Tek dva mjeseca po oporavku žrtva je osjetila hrabrost da se obrati za savjet predstavnicima NVO Juventas koji se bave kršenjem ljudskih prava LGBT osoba.

Materijalna nesamostalnost žrtve, zavisnost od porodice, kao i nedostatak podrške u okruženju i nepovjerenje u institucije sistema, dijelom su razlozi koji su obeshrabrili žrtvu da prijavi slučaj, dok glavni razlog leži u strahu od dalje viktimizacije tokom procesuiranja slučaja policiji i tužilaštvu.

U junu mjesecu 2011. godine poslije kontinuiranog višegodišnjeg psihičkog, a povremeno i fizičkog nasilja koje je zbog svoje seksualne orijentacije trpio u porodici, jedan gej muškarac iz Podgorice bio je prinuđen da napusti porodicu, pritom nemajući riješeno stambeno pitanje. Kontinuirano nasilje nije prijavljeno policiji zbog bojazni žrtve od daljih komplikacija tokom procesa, ali i složene porodične situacije. Uz pomoć Juventasovog tima on aktivno radi na poboljšanju i normalizaciji odnosa u porodici.

Sredinom 2011. godine LGBT Forumu Progres obratio se mladić od 17 godina kojeg je otac pretukao i držao zaključanog u sobi jer je saznao da je drugačije seksualne orijentacije. Poslije jakog psihičkog pritiska svojih roditelja mladić im je rekao i da ima partnera istog pola. Nakon toga, otac ga je fizički napao u prisustvu majke koja je pokušala da zaustavi nasilje. Poslije prebijanja i maltretiranja Z. L. je bio zaključan u sobi, a bio mu je oduzet i mobilni telefon kako ne bi bio u mogućnosti da pozove bilo koga u pomoć. U tom trenutku roditelji nisu obraćali pažnju na internet i Z. L. se obratio LGBT Forumu Progres preko svog Facebook profila tražeći pomoć. Kako nije bilo moguće utvrditi da li se radi o pravoj osobi ili samo provokaciji, koje su u to vrijeme bile učestale, direktor LGBT Forumu Progres je prijavio slučaj policiji i samom posjetom je ustanovljeno da se radi o stvarnoj osobi. Poslije prijavljenog slučaja podignuta je optužnica protiv oca Z. L. za nasilje u porodici nakon čega je situacija u porodici počela da se normalizuje, dok mladić sa ocem redovno posjećuje savjetovanja kako bi na adekvatan način bile sanirane posljedice ovog događaja.⁶

Devetnaestogodišnja lezbejka iz Podgorice koju su roditelji izbacili iz kuće pošto su shvatili da su njihovi napori da joj promijene seksualnu orijentaciju uzaludni, smještena je u decembru 2011. godine u sklonište za LGBT osobe koje su u konfliktu sa porodicom. Djevojka je godinu dana, po zahtjevu roditelja, redovno posjećivala psihijatrijske tretmane. Nakon što su se pritisak i protivljenje roditelja pojačali, jer su

6
LGBT Forum Progres.

saznali da ima djevojku, ona je nakon posjete dvojice policijskih službenika napustila porodičnu kuću i privremeno je smještena u skloništu.⁷

Policijski službenici ekspoziture zadužene za suzbijanje nasilja u porodici u Podgorici tokom 2011. godine evidentirali su dva slučaja porodičnog nasilja nad LGBT osobama. Prema izjavi koju je rukovodilac ekspoziture Ekam Jasavić dao Nezavisnom dnevniku "Vijesti", u oba slučaja motiv zlostavljanja je bila seksualna orijentacija djeteta. Prema Jasovićevim riječima, u jednom slučaju roditelji nijesu mogli da vjeruju da je njihovo dijete gej, pa su ga udarali i zlostavljali zbog toga. Osim tog događaja, zabilježen je slučaj tokom kojeg je pijani otac zlostavljao djevojčicu zbog toga što je lezbejka.⁸

GOVOR MRŽNJE

Govor mržnje mitropolita crnogorsko - primorskog Srpske pravoslavne u Crnoj Gori Amfilohija Radovića

Mitropolit crnogorsko-primorski Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori Amfilohije Radović, od ranije poznat po svom govoru mržnje i širenju netrpeljivosti usmjerenom ka LGBT osobama u Crnoj Gori, ali i Srbiji, svoju praksu otvorenog širenja mržnje i netrpeljivosti prema LGBT osobama nastavio je i tokom 2011. godine.

Radović je tokom crkvene službe na Luštici, a nakon održavanja Parade ponosa u Beogradu 2010. godine, koristio govor mržnje i netrpeljivosti prema LGBT osobama koje su učestvovala na Paradi i tom prilikom saopštio:

„Evo, gledali smo kakav je smrad otrovao i zagadio prijestolni grad Beograd, strašniji od uranijuma. Najveći smrad sedomski koji je ova savremena civilizacija uzdigla na pijedestal božanstva. Taj smrad je zagadio Beograd, grad presvete Bogorodice. Beograd je bio njen kroz vjekove, nje čedne i cjelomudrene, i to je njegov smisao. Grad one koja je Hrista Boga rodila, grad hrišćanski. I, eto, u ime nekakvih ljudskih prava, juče je zagađen. I vidite, jedno nasilje, nasilje tih obezboženih i nastranih ljudi, izazvalo je drugo nasilje. Pa se sad pitaju ko je kriv i tu djecu nazivaju huliganima. A ne pitaju se oni koji su dozvolili da se tim smradom zagadi Beograd da nijesu oni doprinijeli time što su dozvolili da ta kuga, ta pošast sedomska zagadi Beograd, kao što je i druge evropske gradove.”⁹

Povodom izrečenog govora mržnje i širenja netrpeljivosti, povjerenica za zaštitu ravnopravnosti Srbije Nevenka Petrušić je u martu 2011. godine utvrdila da je mitropolit počinio diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije i preporučila mu da se javno izvini učesnicima beogradske Parade ponosa zbog govora kojim je prekršio Zakon o zabrani diskriminacije Srbije.

Radović je odbio da se izvini i revidirano ponovo iznio svoj stav u medijskim nastupima, pozivajući se na činjenicu da je državljanin Crne Gore, iako Zakon o

7 Portal Analitika, Društvo, Vijesti, 01. decembar 2011 – "Prva žena u skloništu za LGBT osobe u Podgorici"

8 ND Vijesti, Društvo, 31. decembar 2011 – "Žene biju muževe više nego ikad"

9 <http://radiosvetigora.wordpress.com>

zabrani diskriminacije Srbije važi i za osobe koje nisu srpski državljani, a počinile su diskriminaciju prema državljanima Srbije.¹⁰

U trenutku izrečenog govora mržnje i širenja netrpeljivosti prema LGBT osobama koje su učestvovala na Paradi ponosa u Beogradu, u Crnoj Gori je na snazi još uvijek bio stari Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda koji toj instituciji nije davao ingerencije za postupanje po ovom slučaju iako je Radović govor mržnje koristio na teritoriji Crne Gore čiji je državljanin.

Širenje netrpeljivosti i korišćenje govora mržnje prema LGBT osobama Radović je nastavio tokom govora i nakon liturgije u Cetinjskom manastiru, neposredno pred najavljeno održavanje Parade ponosa u Beogradu 2011. godine, nazvavši je „Paradom srama”. Tom prilikom Radović je rekao:

„Riječ je Božija, a ona je istina čovjeku na Zemlji: ‘Rađajte se i množite se i napunite Zemlju! Taj blagoslov važi ne samo za čovjeka nego i za svako stvorenje, za svaku biljku.’ On je tada saopštio da čovjek sadi biljku da bi donijela plod, a da voćka koja ne donosi plod ‘se siječe i u oganj baca, a tako i čovjek, svako ljudsko biće’.”¹¹

Tom prilikom on je saopštio:

„Za danas se u Beogradu priprema takozvana parada ponosa, koju je patrijarh Irinej s punim pravom nazvao ‘paradom srama’. Zašto srama? Upravo zato što u takvoj upotrebi prirodnih sila obesmišljava čovjek one Božije darove koji su u njega ugrađeni.”¹²

Protiv Radovića je tokom 2011. godine pokrenut sudski postupak zbog govora mržnje, ali ne u vezi sa diskriminacijom po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. U optužbi je navedeno da je on svojim govorom povrijedio nacionalna i vjerska osjećanja građana tokom govora u vezi sa postavljanjem limene crkve na planini Rumiji iznad Bara, kada je na Badnje večer u Baru prokleo onoga ko se usudi da sruši crkvu Svete Trojice na toj planini. Tada je rekao: „Bog ga srušio i njega i njegovo potomstvo, čas mu krstom sudio”. Suđenje po ovoj tužbi je više puta odlagano i proces nije završen tokom 2011. godine.

Cijeneći navedene slučajeve može se izvesti zaključak da tužilaštvo nema ujednačenu praksu postupanja kada je riječ o krivičnim djelima sa elementima govora mržnje. Naime, u slučaju govora mržnje motivisanog nacionalnom pripadnošću, tužilaštvo je pokrenulo krivični postupak, dok je u slučaju govora mržnje motivisanim seksualnom orijentacijom epilog bio drugačiji – tužilaštvo nije procesuiralo slučaj i pored reakcija organizacija civilnog sektora koje su ukazivale na to da je u ovom slučaju došlo do drastičnog kršenja osnovnog i Ustavom proklamovanog principa zabrane izazivanja ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu.

Važno je naglasiti da i dalje postoji prostor za unaprjeđenje kada je u pitanju krivično gonjenje počinilaca krivičnih djela sa elementima govora mržnje po osnovu

10 Pobjeda, Društvo, 08. mart 2011 - Amfilohije i protiv države Srbije

11 <http://www.cafemontenegro.com/index.php?group=22&news=201758>

12 ND Vijesti, Društvo, 03. oktobar 2011 – “Zajednički ćemo da izaberemo pravi trenutak”

seksualne orijentacije i rodnog identiteta. Naime, dosadašnja praksa pravosudnih organa, u prvom redu tužilaštva, govori nam da su institucije mnogo češće pristupale gonjenju počilaca krivičnih djela sa elementima govora mržnje po osnovu nacionalne pripadnosti nego li gonjenju počilaca krivičnih djela sa elementima govora mržnje po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, iz čega se može izvesti zaključak da su nedovoljni naponi koje institucije pravosudnog sistema čine kako bi LGBT osobe bile u potpunosti zaštićene od svih vidova verbalnog nasilja kojem su izložene.

Slučaj „Slobodan Radonjić“

Univerzitetski profesor Slobodan Radonjić je u izjavi koju je dao za Dnevni list „Dan“ u tekstu pod naslovom „Parada ruganja crnogorskom ponosu“, objavljen u rubrici Povodi 9. maja 2011. godine otvoreno koristio govor mržnje i širio netrpeljivost prema LGBT osobama u Crnoj Gori, implicirajući da je homoseksualnost abnormalna posljedica neadekvatnog vaspitanja i obrazovanja u porodici, odnosno školi, i nepravilnog biološkog razvoja. U ovom tekstu Radonjić je homoseksualnost otvoreno nazvao bolešću koja se liječi na različite načine.

On je tada najavljeno organizovanje Parade ponosa u Podgorici nazvao „ruganjem tradicionalnom crnogorskom ponosu“, te pozvao majke da tokom dana održavanja Parade ne dozvole svojoj djeci da gledaju televiziju i izjavio da bi opšti ciljevi vaspitanja u porodici i školi trebalo da budu ukazivanje na biološke aspekte seksualnih odnosa, pojave i probleme homoseksualnosti, da razvijaju pravilan pogled o odnosu polova, te da se osujeti pojava seksualne abnormalnosti i utiče na to da se mladim ljudima osigura zdrava zabava, duhovna hrana, a da im odrasli daju dobar primjer, objašnjavajući da pravilan biološki razvoj dovodi do heteroseksualnosti, dok se nepravilan može smatrati jednim od osnovnih uzroka homoseksualnosti.

Radonjić je saopštio:

„Uzroci manifestacija nekih oblika homoseksualnosti su u nepravilnom vaspitanju (zabrana druženja ili stvorena odbojnost prema suprotnom polu), a slabije uslovima života (internati, kasarne, zatvori, sportski kolektivi, brodovi). Zašto onda reklamiramo homoseksualizam pred djecom? Zašto ne tražimo uzroke homoseksualnosti i prikladan način liječenja? Na sve homoseksualce se ne primjenjuju iste metode liječenja. Zašto se homoseksualcima ne nudi pomoć da se oslobode pobune, samoće, i da pronađu mogućnost lijepog prirodnog i normalnog života? Kod nas je homoseksualnost rijetka bolest ili porok ili prikrivena. Na Zapadu, čitamo, to je prava epidemija, pa zašto da mi prikrivamo naš ponos. Učesnici parade nemaju adresu, a treba ih dobro zaštititi, jer treba čuvati i njegovati svoj ponos. Pa dobro, demokratski je sve snimati da znamo ko su, ko je naš 'ponos.'“¹³

Povodom ovih objavljenih stavova, nevladine organizacije „LGBT Forum Progres“ i Centar za anti-diskriminaciju Ekvista, podnijele su Osnovnom sudu u Podgorici tužbu zbog diskriminacije protiv Radonjića. Podnosioci tužbe predložili su da nadležni sud sprovede postupak po hitnosti i nakon toga donese presudu kojom će se utvrditi povreda prava zabrane diskriminacije na temelju seksualne orijentacije, zabraniti

13 Dan, Povodi, 09. maj 2011 – „Parada ruganja Crnogorskom ponosu“

tuženom ponavljanje radnje diskriminacije i obavezati ga da putem dnevne novine „Dan“, o svom trošku, u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude, objavi javno izvinjenje svim građanima u Crnoj Gori koji su homoseksualne orijentacije.¹⁴

I pored jasnih činjenica iz objavljenog teksta, kao odgovor na tužbu, Radonjić je saopštio da njegovi „stavovi nijesu u suprotnosti sa nijednom odredbom Rezolucije koju je donio Savjet za ljudska prava Ujedinjenih nacija“ i da ne smatra da je učinio diskriminaciju, kao i da: „Nije tačna tvrdnja u tužbi da sam homoseksualnost nazvao bolešću, jer pravilnim tumačenjem teksta proizilazi da se ta pojava, kroz razvoj nauke različito tumačila i navodim sa naučne strane i neke od mogućih uzroka nastanka homoseksualnosti.“¹⁵

Postupak po ovoj tužbi nije završen tokom 2011. godine.

Grafiti sa homofobičnim porukama u Podgorici:

NVO Juventas je u oktobru mjesecu Vrhovnom državnom tužilaštvu¹⁶ i Komunalnoj policiji Podgorica¹⁷ podnijela prijavu protiv NN lica zbog toga što postoji osnovana sumnja da su na teritoriji grada tokom juna, jula i septembra na različitim lokacijama po javnim fasadama ispisivali poruke mržnje čiji je osnovni motiv u vrijeđanju, omalovažavanju, fizičkom progonu i izlaganju psihičkim patnjama pripadnika LGBT zajednice u Crnoj Gori. Uz tužbu podneseni su i materijalni dokazi – 14 fotografija grafita sa homofobičnim porukama (među kojima ima onih koji direktno pozivaju na fizičko uništenje LGBT osoba), kao i lokacije objekata na kojima su grafiti ispisani. Komunalna policija Podgorica naložila je uklanjanje grafita i većina vlasnika objekata je ispoštovala naredbu i prekrećila objekte.

Još uvijek ne postoje informacije da se Vrhovno državno tužilaštvo bavilo ovim slučajem, odnosno da je uzelo u razmatranje podnesenu tužbu.

Grafiti sa homofobičnim porukama u Danilovgradu

Dan poslije održavanja Međunarodne konferencije o pravima LGBT osoba koju je organizovala Vlada Crne Gore, a bojkotovalo 27 domaćih nevladinih organizacija, u tom gradu je na zgradi Udruženja penzionera ispisan grafit „Smrt pederima! Za zdravu porodicu!“. Prema pisanju Nezavisnog dnevnika „Vijesti“, danilovgradskoj Ispostavi policije niko nije prijavio postojanje tog grafita. Prema pisanju „Vijesti“ istog dana su kod zgrade stare apoteke u Danilovgradu bile istaknute zastave sa sličnim parolama, ali su one ubrzo skinute.

Govor mržnje na internetu

Tokom 2011. godine Upravi policije Crne Gore podnijeto je više prijava zbog prijetnji koje su aktivisti/kinje civilnog sektora za promociju i zaštitu prava LGBT osoba dobijali putem e-maila, društvene mreže Facebook ili u formi komentara objavljenih

14 <http://www.portalanalitika.me/drustvo/vijesti/26429-lgbt-forum-progres-i-ekvista-tuileslobodana-radonjia.html>

15 Dan, Hronika, 11. decembar 2011. – „Tužilac nije primio poziv“

16 Krivična prijava protiv NN lica upućena Vrhovnom državnom tužilaštvu od strane NVO Juventas

17 Krivična prijava protiv NN lica upućena Komunalnoj policiji Podgorica od strane NVO Juventas

povodom vijesti na internet portalima.¹⁸ Iz medijskih objava da se utvrditi da je policija privodila na informativni razgovor osobe koje su upućivale prijetnje i širile govor mržnje preko društvene mreže Facebook tokom priprema za organizovanje Parade ponosa u Podgorici, ali ne postoje informacije o tome da je protiv neke od privedenih osoba podignuta optužnica, kao ni da su nastavljani sudski procesi i donesene presude.

PARADA PONOSA

Prva Parada ponosa u Crnoj Gori bila je najavljena za 31. maj 2011. godine ali je Organizacioni odbor donio odluku da održavanje tog događaja odloži do daljnjeg usljed procijenjenog nedostatka političke podrške što bi ugrozilo bezbjednost skupa, iz razloga što su predstavnici Vlade dali deklarativnu podršku, ali niko od njih nije želio da se pojavi na Paradi i opravda deklarativno datu podršku.

U trenutku donošenja odluke o odlaganju Parade ponosa Organizacioni odbor je saopštio da će održavanje manifestacije biti izvjesno onda kada dobiju informaciju da Vlada Crne Gore pruža i daje neskrivenu podršku organizovanju te manifestacije. U oktobru 2011. godine održavanje Parade ponosa ponovo je najavljeno poslije postizanja sporazuma sa predstavnicima Vlade. Organizacioni odbor je najavio će Parada ponosa biti održana uz dobru komunikaciju i saradnju sa Vladom Crne Gore. Novi datum održavanja povorke još uvijek nije poznat.

PRITUŽBE PODNESENE ZAŠTITNIKU LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE

Tokom 2011. godine Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore podneseno je sedam pritužbi koje se odnose na diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije, dok je jedna pritužba prenesena iz prethodne godine.

„U postupanju po dvije pritužbe, povrede prava otklonjene su u toku postupka, u tri slučaja nije utvrđena povreda prava na koju su ukazivali podnosioci pritužbi, dok je u jednom slučaju postupak obustavljen, jer je podnosilac odustao od pritužbe. U jednoj pritužbi postupak je u toku.

Jedna od pritužbi je, u suštini, predstavljala inicijativu Zaštitniku za podnošenje predloga Ustavnom sudu Crne Gore za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti člana 12 Porodičnog zakona. U ovom slučaju jedan od podnosilaca je obavijestio Zaštitnika da odustaje od pritužbe.

Drugi slučaj odnosi se na izmjenu sadržine udžbenika za osnovne i srednje škole, zbog povrede prava osoba različite seksualne orijentacije, iz razloga što sistem javnog obrazovanja nije obuhvatio informisanost učenika o postojanju ovih osoba i njihovim pravima po osnovu seksualne orijentacije, što doprinosi njihovoj socijalnoj isključenosti. Po ovoj pritužbi, Zaštitnik je zatražio i dobio izjašnjenje od Nacionalnog savjeta za obrazovanje i pratiće postupak.“¹⁹

18 Prijava upućena Upravi policije Crne Gore – PJ Podgorica, Ivana Vujović – Predsjednica UO Juventas, podnesena dana 07. 03. 2011. godine / ND Vijesti, Društvo, 23. 04. 2011. godine - „Policija privodila administratore“

19 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore – Izvještaj o zaštiti diskriminacije u prvom polugodištu 2011. godine - www.ombudsman.co.me/docs/izvjestaji/Izvjestaj_o_zastiti_od_diskriminacije_2011.doc

REZULTATI I ZAKLJUČCI DUBINSKIH INTERVJUA SA LGBT POPULACIJOM U CRNOJ GORI

Dr Tea Dakić, Juventas

Procedura. Uzorak. Analiza podataka

U decembru 2009. godine NVO Juventas, u partnerstvu sa Centrom za monitoring iz Podgorice, započeo je realizaciju projekta „Crna Gora – svijetla tačka na gej mapi” čiji glavni cilj je promocija i podrška ljudskim pravima LGBT osoba u Crnoj Gori. Njegovi podciljevi su promocija i podrška aktivnostima protiv diskriminacije LGBT osoba u Crnoj Gori, kao i omogućavanje nadoknade za učinjeno kršenje ljudskih prava. Korisnici projekta su LGBT osobe u Crnoj Gori, dok u ciljne grupe spadaju LGBT aktivisti/aktivistkinje, opšta populacija, Vladine institucije (uključujući profesionalce i pružaoce usluga), kao i nevladine organizacije, političke partije i mediji.

Jedna od aktivnosti koje ovaj projekat podrazumijeva jeste i analiza situacije u kojoj se nalaze LGBT osobe, tj. ispitivanje percepcije situacije u kojoj se nalaze seksualne manjine, bazirana na istraživanju stavova i iskustava LGBT osoba.

Kvalitativno istraživanje u svrhu dubljeg uvida u problematiku, unutar ciljne grupe iz LGBT populacije u Crnoj Gori, sprovedeno je metodom dubinskih intervju. Intervjui su obavljani u prostorijama NVO Juventas u periodu između 15.03.2011. i 05.04.2011. godine.

Instrument za prikupljanje podataka i vodič za intervju bio je unaprijed pripremljen upitnik sa otvorenim tipom pitanja, sastavljen tako da pokriva važne stavove LGBT osoba i sa stavovima povezane kontekste, uz mogućnost istraživača da modifikuje i improvizuje pitanja.

Naglasak je stavljen na stavove koji se tiču povjerenja u institucije, zaštite prava, osjećaja bezbjednosti, dostojanstva, kao i ocjene stepena homofobije u Crnoj Gori, mogućnosti prevencije iste, zatim ličnih iskustava u domenu diskriminacije ili nasilja nad LGBT osobama. Takođe, učinjen je i osvrt na upoznatost ispitanika sa projektom „Crna Gora - svijetla tačka na gej mapi” i provjereno kakva je njihova ocjena istog. Jedan od fokusa ovog istraživanja stavljen je i na eventualne promjene u životu LGBT osoba od početka sprovođenja navedenog projekta, a za uporedbu u analizi je korišćen i izvještaj o rezultatima analize dubinskih intervju iz januara 2010. godine.²⁰

Svi intervjuisani bili su upoznati sa ciljem istraživanja i sigurni u povjerljivost svakog obavljenog razgovora, te svoju anonimnost. Svaki obavljeni intervju bio je snimljen i transkriptovan, pri čemu imena učesnika u istraživanju nisu navođena u snimcima i transkriptima. Za potrebe demografske analize ove fokus grupe korišćeni su samo godine, pol, nivo stručne spreme, te seksualna orijentacija intervjuisanih.

.....
20
godina

Ni manje ni više, ista prava za sve; Analiza položaja LGBT osoba u crnogorskom društvu, Juventas, 2011.

Mješovita kvalitativno/kvantitativna analiza sprovedena je pažljivim iščitavanjem i pregledanjem transkripata snimljenog audio materijala. Analizirani opšti pogledi svedeni su na nekoliko dominantnih grupa mišljenja uz uočavanje različitih pristupa unutar svake grupe mišljenja, kao i uočavanje sličnosti i razlika među pojedinim tipovima ispitanika.

Opaženi latentni sadržaji su, takođe, uzeti u obzir prilikom analize dobijenih rezultata.

Ovakva istraživačka tehnika izabrana je sa ciljem da dà objektivna, sistematski i kvalitativan opis sadržaja komunikacije.

Demografske karakteristike

Intervjuisano je 19 učesnika, od kojih 14 muškaraca i 5 žena, starosne dobi između 21 i 37 godina. Od njih, devetoro ima visoko obrazovanje, šestoro srednju stručnu spremu, dok četvero još studira. Centralni geografski region Crne Gore predstavljalo je 9 učesnika, od kojih osmoro iz Podgorice, iz južnog dijela Crne Gore učestvovalo je osmoro ispitanika, dok su dva ispitanika iz sjevernog regiona države. Većina ispitanika, njih 13, izjasnilo se kao ateisti, a njih šestoro izrazilo je svoju pripadnost hrišćanstvu, tj. pravoslavnoj vjeroispovijesti. Homoseksualne orijentacije je 14 učesnika u istraživanju, od čega 10 muškaraca i 4 žene, dok je biseksualne orijentacije njih petoro, i to 4 muškarca i 1 žena.

Tabela 1. Polna struktura i seksualna orijentacija

	muški pol	ženski pol
homoseksualni	10	4
biseksualni	4	1
ukupno	14	5

Tabela 2. Starosna dob

18—24 godine	4
25—35 godina	12
36—40 godina	3

Tabela 3. Obrazovanje

visoka stručna sprema	9
srednja stručna sprema	6
student	4

Tabela 4. Region

centralni dio Crne Gore	9
jug Crne Gore	8
sjever Crne Gore	2

Rezultati i zaključci

Prava i zakoni

Informisanost među intervjuisanima o svojim pravima kao pripadnika LGBT populacije i važećim zakonima u Crnoj Gori je na krajnje nezavidnom nivou. Samo su oni koji, zbog posla kojim se bave, odnosno specifičnog stepena obrazovanja, upućeni kako u međunarodne tokove, tako i aktuelno stanje u državi. Čak 13 nije adekvatno ili čak uopšte informisano o ovoj temi. Ipak, svi su saglasni da bi trebalo da se radi na postizanju jednakih prava za sve građane, bez obzira na njihovu različitu, kako seksualnu orijentaciju, tako i vjersku ili nacionalnu pripadnost.

„Živim kako mi se živi, i što god da se promijeni u nekom tamo zakonu, ja ću i dalje tako da živim.“ (homoseksualac, 31 godina)

„Ne pratim, znam da ću znati kad se nešto zapravo desi i kad sve bude u nekim pozitivnim vodama.“ (lezbejka, 36 godina)

Coming out

Većina ispitanika, njih jedanaestoro, učinila je „coming out“, tj. otkrivanje svoje seksualne orijentacije svojim najbližim prijateljima, pri čemu su gotovo svi naišli na pozitivne reakcije, najčešće uz učvršćivanje odnosa i produbljivanje bliskosti sa ljudima kojima su se povjerali. Od njih, troje ima negativno iskustvo, a zbog odbijanja daljeg druženja, i to sa ljudima koji nisu iz njihovog najbližeg okruženja. S druge strane, roditeljima se povjerilo svega petoro ispitanika, dok je njih šestoro „coming out“ uradilo samo pred braćom i sestrama. Kad su u pitanju poslodavci i kolege, otvoren stav po pitanju svoje seksualnosti ima 8 ispitanika, dok ostalih 11 o svojoj seksualnoj orijentaciji ne govori na poslu. Samo njih četvoro je potpuno out-ovano svim ljudima u svom okruženju, dok jednak broj njih i dalje živi sigurno „zatvoreno u ormaru“, što znači da za njihovu seksualnu orijentaciju znaju samo drugi ljudi iz LGBT populacije, dok porodici, poslodavcu i svojim heteroseksualnim prijateljima još uvijek nisu saopštili svoju seksualnu orijentaciju i ne planiraju da to učine u skorijoj budućnosti.

Opaža se da su kvalitet života i lično zadovoljstvo istim na višem stupnju kod osoba koje su otvorene po pitanju prihvatanja i saopštavanja svoje homoseksualnosti/ biseksualnosti, kao i da isti nižim ocjenjuju stepen homofobije u Crnoj Gori, zasnovano na svojim pozitivnim iskustvima.

Većina istih se bavi aktivizmom, tako da je nivo njihove osviještenosti i informisanosti značajno veći nego kod opšte populacije ili većeg dijela LGBT zajednice. Oni većinom rade u NVO sektoru ili se bave umjetnošću, što ocjenjuju kao prijateljsku sredinu, odnosno slobodniju, te otvoreniju za različitosti.

Deset učesnika u istraživanju drži da je njihova seksualna orijentacija njihova lična stvar i da nije nešto što su dužni povjeriti bilo kome, niti da ista utiče na kvalitet njihovih interpersonalnih relacija. Ono što takođe ističu jeste obazrivost u izboru osoba kojima se povjeravaju, te da rađe biraju liberalne, odnosno već senzibilisane osobe iz okruženja.

Kad je riječ o porodici, roditelji su uglavnom ti koji su ostavljeni da žive u neznanju, prije svega zbog straha od razočaravanja istih, i njihovog potencijalnog neodobravanja ili odbacivanja, dok u braći i sestrama uglavnom nalaze podršku. Korijene poštode roditelja od saznanja o homoseksualnosti/biseksualnosti svog djeteta nalazimo u tradicionalnim, patrijarhalnim i konzervativnim konstrukcijama života u Crnoj Gori, naročito u manjim sredinama. Takva, heteronormativna sredina izaziva strah od "porodične sramote" i izvrgavanja podsmijehu, pa ovi pripadnici LGBT populacije ostaju nevidljivi u tišini, želeći da, na taj način, zaštite svoje porodice od javnog izlaganja neprijatnostima.

„Veliko je olakšanje kad neko to zna, samo da mogu da se ponašam i komentarišem kako hoću. Trudim se da to ne namećem nikome i da ne opterećujem, ali je lijepo kad vas ljudi prihvate.” (biseksualka, 26)

„Moderno je danas imati gej prijatelja, mene su svi prihvatili, čak se i obraduju. Šalu na stranu, s ponosom ističem dobar odnos s braćom koja su me u startu prihvatila, ali roditeljima još nisam rekao, nek imaju svoj mir.” (homoseksualac, 21)

„Ne mogu nikom da kažem. Ne znam da li bi me i takvog prihvatili.” (homoseksualac, 29)

„Neću se odlučiti za coming out sve dok ne budem finansijski obezbijeđen, ne osjećam se sigurno.” (homoseksualac, 28)

„Ja sam svima rekao i reći ću svima. Kad bi ljudi znali da mi normalno živimo, volimo, imamo veze kao i svi ostali, bolje bi nas prihvatili. Nemam problema i nastaviću da se javno deklarišem.” (homoseksualac, 30)

„Majka mi je rekla da nisam ništa drugačija od ostalih, iako moram da se čuvam. Da je moja stvar koga ću ja da volim i s kim ću da budem, i da me ona zbog toga ništa manje neće voljeti, da sam ja uvijek njeno dijete.” (lezbejka, 25)

Homofobija

Ističući Crnu Goru kao patrijarhalnu, konzervativnu, čak i primitivnu sredinu, 17 od 19 učesnika u istraživanju ocjenjuje je kao izuzetno homofobičnu sredinu. Od njih sedamnaestoro, više od polovine je stava da je osnovni problem u zatvorenosti, te niskom nivou obrazovanja ljudi na temu homoseksualnosti, kao i seksualnosti uopšte. Ističu i nepostojanje dovoljno jasnog javnog stava zdravstvenih ustanova ili pak državnog vrha, držeći da crnogorski narod jako vjeruje takvim autoritetima i da bi njihovo istupanje značajno promijenilo stavove. Drugi po redu uzrok homofobije koji ističu je „lažni moral”, po njima takođe karakterističan za prostor u kom žive, koji objašnjavaju kroz stav da su mnogi pripadnici opšte populacije homofobični samo za javnost, jer je važnije kako će ih drugi percipirati, nego kako se oni sami zapravo osjećaju. Na trećem mjestu je prisutna latentna homoseksualnost kao uzrok homofobije, u šta vjeruju 4 intervjuisana.

Ukupno 12 intervjuisanih smatra da će proći dug niz godina dok se svijest ljudi i stanje u Crnoj Gori ne promijeni, te da će tek možda njihovi unuci doživjeti da vide i žive u eri ravnopravnosti i nestigmatizacije.

Ono što za sada, po stavu 17 od 19 intervjuisanih, najviše smeta LGBT populaciji, jeste to što ih nazivaju bolesnim i nenormalnim.

„Homofobija postoji, ali je svakim danom, čini mi se, sve bolja situacija. Homofobija dolazi od predrasuda, od neznanja, i zato mislim da je ključno informisanje, filmovi, dokumentarci o iskustvima iz okruženja, da se ljudima objasni da smo normalni.” (homoseksualac, 30)

„Nisu ljudi sami po sebi homofobični, neko ih je naučio, treba samo objasniti da ih je pogrešno naučio” (homoseksualac, 34)

„Ja ni jednog homofoba ne znam. Mislim, znam da postoje, ali ja ih ne poznajem, a za mene zna i ko me ne zna.” (lezbejka, 25 godina)

Diskriminacija i nasilje

Stiče se utisak da je među najvećim dijelom intervjuisanih, kao i u LGBT populaciji u Crnoj Gori, prisutniji strah od diskriminacije, nego sama diskriminacija. Isto važi i za strah od nasilja, u odnosu na same čino ve nasilja, kako verbalnog, tako i fizičkog. Iz tog razloga, oni se odlučuju na „nevidljivost” ili bar manju vidljivost, ne bi li izbjegli potencijalne neugodne ili opasne situacije. Ostaje nejasno da li je takav njihov stav i položaj „ispod radara” glavni razlog za mali broj slučajeva diskriminacije i nasilja, ili bi, pak, taj broj bio veći pri njihovoj većoj izloženosti te većem broju „povoda” za iste. Takođe, stiče se utisak da LGBT osobe ne prepoznaju sve vidove nasilja kao prijetnju, te ne prijavljuju verbalno nasilje koje je u značajnoj mjeri prisutnije od fizičkog.

„Dobacuju, ali to je sve... možda da sam bio sitniji dok sam bio mlađi, možda bih imao problema, da me neko napadne. Sad je kasno za to.” (homoseksualac, 33)

Samo je jedan od učesnika bio izložen fizičkom nasilju i taj slučaj je prijavio, što je dovelo do osuđivanja počinioca, čime je zadovoljan. Slučajeva verbalnog nasilja je, pak nešto više, ukupno 5, a žrtve istog nijesu i ne bi prijavile takvo djelo nadležnim organima. Osnovni razlog je nevoljnost za produbljivanjem konflikata, naročito u okviru porodice, kakva su 2 slučaja.

„Kod nas je riječ peder uvreda sama po sebi, nema to veze sa seksualnom orijentacijom, niko to ne bi uzeo za govor mržnje.” (homoseksualac, 34)

Diskriminacija na poslu

Na pitanje da li misle da bi seksualna orijentacija drugačija od heteroseksualne mogla da ih opstruira u napredovanju na poslu, većina ispitanika odgovorila je afirmativno. Svega njih četvoro drži da dok god ispunjavaju svoje radne obaveze na najbolji način ne mogu u tom smislu biti ugroženi, dok njih petoro smatra da su jedino poslovi iz domena različitih umjetnosti tolerantni po pitanju seksualne različitosti, a dva homoseksualna muškarca čak i da bi im to pomoglo u napredovanju u karijeri.

„Ne bih im rekao. Ne mislim da bih dobio otkaz, ali bi bilo podsmijeha.” (homoseksualac, 31)

„Znaju kolege, ne zna poslodavac. Ne bih da zna, ali mislim da bi mu bilo svejedno.” (biseksualka, 26)

„Radim u NVO sektoru, radim sa LGBT populacijom, moja orijentacija se ne dovodi u pitanje.” (homoseksualac, 34)

Zaštita od diskriminacije

Velika većina ispitanika dijeli mišljenje da je bolji materijalni status najjači štit od diskriminacije. Samo četvoro ističe da je viši stepen obrazovanja pravi način za borbu protiv i zaštitu od diskriminacije, dok ostalih 15 smatra da u iskrivljenom sistemu vrijednosti u državi, gdje novac i finansijska moć diktiraju pravila, obrazovanje ne znači mnogo. Društveni status i položaj, za njih petoro, takođe mogu biti dobra podloga za život bez stigme.

„S novcem možeš da budeš sve. Generalno je sistem vrijednosti naopak.” (lezbejka, 25)

„Ako neko daje 100% sebe, ja ću da dam 200%, i onda mi ne može niko ništa.” (lezbejka, 36)

Povjerenje u institucije

Policija i tužilaštvo. Država.

Rezultati istraživanja pokazuju da policija ne uliva povjerenje LGBT osobama u Crnoj Gori, te da većina njih jasno iskazuje svoj negativan stav po pitanju povjeravanja svoje seksualne orijentacije policiji u slučajevima potencijalne diskriminacije, odnosno nasilja. Oni u najvećem broju ne vjeruju u dovoljno visok stepen svijesti i volje pripadnika policije ili tužilaštva da probleme vezane za LGBT populaciju dožive ozbiljno i na pravi način se izbore s istima. Takođe, njih 4 smatraju da bi svojim činom traženja zaštite od ovih institucija samo dodatno bili izloženi viktimizaciji, kao i da njihova seksualna orijentacija drugačija od heteroseksualne ne bi ostala diskretno sačuvana u tajnosti.

S druge strane, učesnici u istraživanju koji su uključeni u LGBT aktivizam, na neki način ističu svoje pozitivno iskustvo sa policijom, te vjeru u njihovo adekvatno reagovanje.

Samo je jedan učesnik prijavio slučajeve nasilja i ucjene koje je pretrpio na osnovu svoje seksualne orijentacije, i kako naglašava, uz veliku volju i upornost uspio je da dođe do postizanja pravde, te osuđivanja počinioca.

„Nikada ne bih prijavio, ne vjerujem nikom osim ‘našima.’” (biseksualac, 30)

„Ne znam, ne mogu da se stavim u tu situaciju, ne znam da li dovoljno vjerujem državnim institucijama. Vjerovatno bih se prije obratio ljudima kojima već vjerujem, nekoj NVO na primjer.” (homoseksualac, 21)

„Mislim da policija ne zna kako da se nosi s tim stvarima, moraju ići na neke obuke. Onda bih im više vjerovao, mada mislim da bi učinili sve što je u njihovoj moći.” (homoseksualac, 31)

Dok polovina intervjuisanih očekuje od države da stane u odbranu njihovih prava i da se za ista zalaže, polovina ne misli da je Vlada raspoložena da uradi bilo šta po tom pitanju, niti cijeni da bi to moglo da utiče na njihove lične živote. Neki od stavova ukazuju na odvojenost LGBT populacije od sistema, odnosno nerazumijevanje u kojim sve sferama života državni sistem može i treba da radi za njih.

„Ne razumijem to. Treba, valjda da tražim od ministarstva stan ili socijalnu pomoć samo zato što sam lezbejka?“ (lezbejka, 31 godina)

Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava

Uniforman je negativan stav prema crnogorskom Ministarstvu za zaštitu ljudskih i manjinskih prava, a naročito prema ministru i njegovim javnim istupanjima, za koja cijene da su nedopustiva. Negiranje postojanja LGBT populacije u Crnoj Gori, a time i nezainteresovanost za prava istih u njima izaziva osjećanje manje vrijednosti, ali i revolt prema društvu koje takve stavove podržava. Čak 15 od 19 učesnika u istraživanju dijeli stav da je smjena aktuelnog ministra nužna i da bi takav čin bio korak naprijed u borbi protiv homofobije.

„Katastrofa. Sramota je da živimo sa takvim ministrom i da on sam ne dà ostavku.“ (homoseksualac, 29)

Prosvjeta

Apsolutna većina ispitanika, njih sedamnaestoro, slaže se da je prosvjeta nepravedno zapostavljen akter u borbi za LGBT prava, te da je ovo polje na kom je nužno veliko ulaganje, naročito u smislu rada na prevenciji homofobije i to podizanjem svijesti mladih ljudi, edukacijom na temu LGBT populacije i prihvatanja iste kao ravnopravne heteroseksualnoj.

„Ja sam htjela da kažem nekom šta sam, ali nisam znala. Znala sam samo da volim žene, a za riječ lezbejka sam čula mnogo kasnije.“ (lezbejka, 31)

Zdravstvo

Što se tiče zdravstvenih institucija povjerenje je na nešto višem nivou od prethodnih, mada i dalje većina njih smatra da je „coming out“ svom izabranom ljekaru/ginekologu/urologu suvišan i bespotreban čin, jer je njihova seksualna orijentacija njihova privatna stvar. S druge strane, 5 ispitanika su mišljenja da bi naišli na osudu od strane gore pomenutih, obzirom da smataju da su i ljekari samo ljudi, te da su dio uopšteno homofobične sredine u Crnoj Gori. Svega 6 učesnika kazalo je da ima izabranog ljekara koji je upoznat sa njihovom orijentacijom i da nikada nisu imali problem ili neprijatnost zbog toga.

„Ako nema potrebe za tim, ne bih rekao doktoru, zadržao bih tu informaciju za sebe. I ljekari, kao i većina populacije, pristupa s predrasudama.“ (homoseksualac, 30)

„Nemam izabranog ljekara, ali ako bih imao, i on me pitao — rekao bih, ne mogu lagati, a i zašto bih.“ (homoseksualac, 31)

Crkva

Svi ispitanici osim jednog, bilo da su pravoslavne vjeroispovijesti ili ateisti, iskazali su apsolutno nepovjerenje u instituciju crkve, ne praveći distinkciju među različitim religijskim entitetima. Jasno je izraženo i njihovo negodovanje i ogorčenost povodom stavova crkve po pitanju LGBT populacije, ali i opšte politike koju crkva propagira. Ono što naročito zamjeraju jeste glasnost različitih religijskih organizacija i njihovih čelnika u osudi seksualnih manjina, te propagiranju mržnje prema pripadnicima istih.

Jedan intervjuisani, duboko religiozan, i dalje ne može da se pomiri sa saznanjem da njegova crkva ne prihvata njegovu seksualnu orijentaciju: „I dalje mislim da je to na neki način grijeh. Bog je stvario muško i žensko, a da muško i muško budu zajedno — mislim da o tome nije razmišljao... Jedno vrijeme sam zbog toga mislio i da sam bolestan”.

Brak i usvajanje djece

Ukoliko bi imali zakonsku mogućnost i priliku da u Crnoj Gori ozvaniče vezu sa svojim partnerom, bilo da se ona naziva brakom ili vanbračnom zajednicom, gotovo svi učesnici u istraživanju izrazili su želju i stav da to učine. Njih troje bi se na takav čin prije odlučili u inostranstvu zbog straha od reakcija porodice. Jednak broj intervjuisanih ne vjeruje u instituciju braka, te im donošenje zakona o registraciji istopolnih partnera ne predstavlja bitnu stavku.

Kada je usvajanje djece u pitanju, situacija je značajno različita. Ako bi imalo zakonsku mogućnost da usvoje dijete sa svojim partnerom, ukupno 7 učesnika u istraživanju bi nedvosmisleno iskoristilo to svoje legalno pravo, svjesni činjenice da bi takva odluka vukla sa sobom potencijalne poteškoće u odrastanju tog djeteta, ali da bi oni, svojom dobrom informisanošću i ljubavlju uspjeli da se izbore sa poštima neprijateljske, ili bar nenaklonjene sredine u kojoj bi to dijete odrastalo. Osmoro intervjuisanih, iako želi da se ostvare u roditeljskoj ulozi još uvijek ne razmišlja o tome ili pak ne vidi sebe kako tu ulogu ispunjava u Crnoj Gori. S druge strane, 4 ispitanika ne podržavaju zakonsku mogućnost usvajanja djece od strane istopolnih partnera i stava su da bi to bilo zbunjujuće za dijete, ili su sumnjičavi u mogućnost i ispravnost takvog odgoja.

Zbog prisutnog stigmatizovanja LGBT populacije i izražene homofobije u Crnoj Gori većina ispitanika ne bi se odlučila na usvajanje djece sa svojim partnerom u zemlji, dok bi se na isti korak zasigurno odlučili van granica države, tj. ako bi živjeli u inostranstvu.

„Htio bih ja i brak, i djecu, ali ne ovdje, nego u inostranstvu, njima je to sasvim normalno, nije kao ovdje.” (homoseksualac, 29)

„Brak da, ali djeca, to ne. Malo mi je to pretjerano, da dva muškarca odgajaju dijete, smiješno mi je to i čudno malo.” (homoseksualac 31)

„Želim dijete, mislim da imam puno ljubavi i da imam šta i da pružim” (lezbejka, 31)

„Smatram da imam snage i da bih tu svoju snagu prenijela i na dijete, da može da se bori protiv tih predrasuda i diskriminacije kojoj bi moglo biti izloženo.“ (lezbejka , 23)

Povorka/parada ponosa

Iako većina intervjuisanih dijeli stav da je održavanje Povorke ponosa neophodan čin na putu implementacije njihovih građanskih prava mišljenja su da je za takvo nešto još uvijek rano u Crnoj Gori. Ističu i razliku između termina parada i povorka, kao i svoj stav da prvu ne bi podržali, zbog zabrinutosti da bi parada karnevalskog tipa bila kontaproduktivna, da je takav potez suvišan, te da nema potrebe za istim. S druge strane, po njima, povorka predstavlja manifestaciju realizacije prava na javno okupljanje, te je kao takvu podržavaju, iako bi u istoj učestvovalo samo njih šestoro. Ostali još uvijek nemaju hrabrosti za takav čin iz straha od autovanja, te stigme, ili, u 4 slučaja, zbog straha od fizičkog nasilja kojem bi potencijalno bili izloženi, poučeni izvještajima o održavanju sličnih događaja u zemljama u regionu. Ističu i značaj pojavljivanja predstavnika vlasti i javnih ličnosti u povorci, što bi po njima bila pozitivna promocija LGBT populacije i prava iste i obezbijedilo manji stepen izgreda i nereda koje bi povorka mogla isprovocirati kod opšte populacije.

„To je za mene najveća glupost, zašto bih ja svojom seksualnošću mahao bilo kome.“ (biseksualac, 37)

U Crnoj Gori je, u vrijeme obavljanja intervjua, od strane NVO LGBT Forum Progres bila pokrenuta inicijativa za održavanje Povorke ponosa, a datum održavanja određen je za 2 mjeseca nakon 31. maja 2011. godine kada je najavljena prvi put. Dva intervjuisana nisu imala jasan stav vezan za ovu temu, dok su ostali jednoglasni u stavu da je taj vremenski period prekratak da obezbijedi korektnu promociju, te uspješnu realizaciju ove akcije. Takođe, stava su da ova inicijativa nije potekla iz same populacije već da je isključivo politički čin, te da bi u takvoj povorci učestvovao zanemarljivo mali broj pripadnika LGBT populacije iz Crne Gore, da bi učesnici uglavnom bili ljudi iz zemalja u okruženju ili pak pripadnici različitih podržavajućih institucija.

Nedugo nakon prve najave, Forum LGBT Progres otkazao je, odnosno odložio održavanje Povorke ponosa u Podgorici zbog nepovjerenja u volju i mogućnost vlasti da garantuje bezbjednost učesnika, a nakon incidenta sa bacanjem suzavca prilikom održavanja koncerta povodom dana borbe protiv homofobije.

„Policija bi mogla da zaštiti skup tog dana, ali poslije ne, ako si učestvovao, i ako te neko vidio, morao bi dobro da se zaštititiš.“ (biseksualac, 30)

„Rano je. A i mislim da to treba da radi neko sa više iskustva, premlada su oni organizacija, od juče su tu.“ (homoseksualac, 31)

„Ne bi niko izašao, nije lud. Ako i bi, to bi bili ljudi sa strane i političari, niko nije lud da izađe ako je iz Podgorice.“ (biseksualac, 30)

Mediji i LGBT populacija

Niti jedan od intervjuisanih nije zadovoljan opštim medijskim pokrivanjem i načinom prezentovanja tema vezanih uz LGBT populaciju i mišljenja su da bi bilo dobro da se poveća zastupljenost tih sadržaja, kako kroz zabavne programe, filmove i serije, tako i kroz naučno-obrazovni i dokumentarni program. Troje učesnika bi bilo zadovoljno i samo manje negativnim stavom medija u prikazivanju vijesti i sadržaja u vezi sa LGBT populacijom.

Po mišljenju ove grupe kao pozitivan primjer odnosa medija prema LGBT populaciji, ističu se Televizija Vijesti, a naročito dnevna novina „Vijesti“, koja po njima, značajno doprinosi većoj vidljivosti i u pozitivnom svjetlu prikazuje LGBT populaciju. Negativnim primjerom prikazivanja istakli su se javni servis RTCG, kao i dnevne novine „Dan“ i „Pobjeda“, bilo da se radi o lošem svjetlu doživljavanja i prezentovanja LGBT osoba, bilo zbog neizvještavanja o aktuelnim temama iz LGBT sfere. Na visok stepen osude, od 10 intervjuisanih naišla je i televizija „Atlas“ zbog emisije u kojoj je psihološkinja Biljana Babović, profesorica psihologije u podgoričkoj Gimnaziji, izjavila da su homoseksualci osobe koje imaju poremećaj u dijelu svoje ličnosti, te da je to moguće liječiti psihoterapijom.

Aktivizam i koraci za unaprjeđenje stanja

Nijesu i ne bi se bavilo aktivizmom 9 učesnika, dok ostali ili jesu ili bi rado dali svoj doprinos borbi za prihvatanje prava LGBT populacije. Od njih 10, četvero ne bi imalo problem da se javno eksponira, dok ostali preferiraju da ostanu tiha podrška. Svi intervjuisani iskazuju svoje povjerenje u NVO Juventas i njihov aktivistički rad, s tim da petoro ističe nužnost veće vidljivosti i argesivnijeg istupanja, kako ove organizacije, tako i ostatka civilnog sektora. Isti broj ispitanika naglašava važnost uključivanja države i njenih institucija u propagiranje polne i rodne jednakosti i njihovo veće zalaganje u apelovanju na javnost.

S obzirom na to da u Crnoj Gori za sada postoji samo jedan javno deklarisan gej muškarac, koji je i osnivač druge NVO za LGBT prava, učesnici prepoznaju i potrebu za više takvih javnih istupa, naročito od strane osoba koje su na visokim državnim pozicijama, estradnih ličnosti ili sportista.

Takođe, polovina intervjuisanih ističe značaj aktivizma po principu 1 na 1, tako što će svako raditi u svom okruženju, od porodice, preko prijatelja, do poslodavca, autujući im se i na taj način povećati procenat senzibilisane populacije, te učiniti sredinu značajno manje homofobičnom.

Usvajanje zakona o jednakosti istopolnih brakova i vanbračnih zajednica, kao i zakona o mogućnosti usvajanja djece od strane istopolnih parova, uz održavanje Povorke ponosa koja bi postala tradicionalan događaj, takođe smatraju za buduće neophodne korake i znak napretka u smanjenju homofobije i diskriminacije LGBT osoba.

Angažovanje prosvjetnog sektora i uvođenje seksualne edukacije u škole smatra neophodnim devetoro intervjuisanih, dok sedmoro naglašava organizovanje

radionica, treninga i edukacija za prosvjetne i zdravstvene radnike koji bi radili s mladima.

„Važan je aktivizam svih, bitno je da su institucije tu, da se zna da daju podršku LGBT i da donose važne odluke.“ (homoseksualac, 29)

„Kad bi svi mi priznali što smo, a ima nas, sve bi bilo drugačije.“ (homoseksualac, 31)

Prijatelji i neprijatelji LGBT populacije u Crnoj Gori

Na prvom mjestu top liste prijatelja LGBT populacije u Crnoj Gori po ovom istraživanju, i to glasovima 13 učesnika, nalazi se NVO Juventas. Slijede RTV i dnevna novina „Vijesti“, a u vrhu liste LGBT prijatelja našao se i aktuelni premijer Igor Lukšić, čije je pozitivne stavove i javne nastupe prepoznalo 6 intervjuisanih.

Kada je riječ o homofobima, na prvom mjestu našao se ministar za ljudska i manjinska prava Ferhat Dinoša, kao i poglavar Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori, mitropolit Amfilohije, koji su se, zahvaljujući svojim negativnim stavovima, odnosno propagiranjem mržnje, po mišljenju 18 učesnika u ovom istraživanju, našli na prvom mjestu top liste neprijatelja LGBT populacije u Crnoj Gori. Psihološkinja Biljana Babović je svojim javnim nastupom izazvala ogorčenost i negodovanje kod 10 intervjuisanih, te se našla na 3. mjestu ove liste, a odmah za njima su i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kao i javni servis Televizija Crne Gore.

LGBT ZAJEDNICA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U CRNOJ GORI 2011. GODINE

Marija Savić, nezavisna LGBT aktivistkinja

Uvod

Potreba za analizom načina na koji je LGBT zajednica u Crnoj Gori prikazana i zastupljena u medijima proizlazi iz činjenice da mediji u velikoj mjeri utiču na kreiranje javnog mnjenja, odnosno, istovremeno predstavljaju i odraz i kreatore društvenih procesa. Putem analize medija stiče se uvid u odgovornost i profesionalnost medija u izvještavanju o LGBT ljudskim pravima u Crnoj Gori, ali i uvid o položaju LGBT zajednice u društvu.

Analiza koja je pred vama pokušaće da odgovori na brojna pitanja: na koji način se istopolna orijentacija prikazuje u štampanim medijima Crne Gore; koji mediji se najviše bave ovom temom; ko se bira kao izvor informacija - LGBT osobe, drugi/e aktivisti/kinje za ljudska prava ili oni/e za koje se zna da će imati negativan stav; u kakvom kontekstu se piše o ovim temama, itd?

Može se reći da je zastupljenost medijskih objava sa LGBT tematikom u Crnoj Gori značajno porasla tek od 2010. godine, barem onih koje se ovom temom bave u lokalnom kontekstu. Takva situacija je direktna posljedica pokretanja jednog od prvih projekata Juventasa usmjerenih na poboljšanje položaja LGBT osoba u crnogorskom društvu Crna Gora - Svijetla tačka na gej mapi. Drugi razlog je izrazito homofobična reakcija sada već bivšeg ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinošića na prvu vidljivost LGBT aktivizma u Crnoj Gori. Prije 2010. godine medijski prostor ispunjavale su gotovo isključivo LGBT teme iz regionalnog i svjetskog konteksta usljed nevidljivosti domaće LGBT zajednice, kao i izostavljenosti LGBT prava iz „ljudskopravaške“ agende.

Zastupljenost tekstova koji se bave LGBT zajednicom u lokalnom kontekstu značajno raste u 2011. godini prateći više značajnih događaja. Ukupni broj analiziranih medijskih objava je u 2011. tri i po puta veći od onog za 2010. godinu. Juventasova medijska analiza za 2010. obrađuje ukupno 221, dok se u 2011. godini obrađuje ukupno 770 medijskih objava. Neki od lokalnih događaja značajnih za LGBT zajednicu u Crnoj Gori tokom prošle godine bili su: registrovanje LGBT organizacije i prvi gej „izlazak iz ormara“ u Crnoj Gori; konfliktni odnosi sa ministrom za ljudska i manjinska prava Ferhatom Dinošićem, završeni njegovom smjenom; kontroverze oko izbora savjetnika premijera za ljudska prava i NVO bojkot regionalne konferencije o LGBT pravima; dramatične posljedice emitovanja spotova kampanje za LGBT prava „Mi smo dio ekipe“; LGBT nagrada za policiju samo nekoliko mjeseci nakon otkazivanja Parade i brojni drugi.

Svakako događaj koji je imao najveći uticaj na sliku medijske reprezentacije LGBT osoba u Crnoj Gori jeste neuspjela Parada ponosa. Nakon dugogodišnjeg perioda nepostojanja LGBT aktivizma u Crnoj Gori i bez ikakve vidljivosti lokalne LGBT zajednice, u samo nekoliko mjeseci tokom 2011. godine na sceni se pojavljuje prvi javni gej aktivista, registruje LGBT organizacija i kreće sa najavama Parade ponosa u Podgorici. Iako i dalje LGBT zajednica u Crnoj Gori ostaje nevidljiva LGBT teme postaju centar medijskog interesovanja zahvaljujući jednom njenom članu. U nedostatku LGBT zajednice pažnju medija okupira vrh države, a zbog njihovog odbijanja da budu na čelu najvažnijeg događaja za LGBT zajednicu otkazuje se i sama Parada. Zanimljivo je da se o Paradi u štampi dosta piše sve do kraja godine i pored toga što se od nje odustalo, a pozivi da se ona održi u drugoj polovini godine sve više dolaze upravo

od političke elite Crne Gore. Ovaj i drugi događaji značajni za lokalnu LGBT zajednicu uticali su i na način na koji su mediji izvijestavali, a uzeti su u obzir i pri izradi analize koja je pred vama.

Analitički postupak

Analitički postupak podrazumijeva kombinaciju kvantitativne i kvalitativne analize zastupljenosti i sadržaja tekstova sa LGBT tematikom. Analizirane su sadržinske odlike tekstova (pojavljivanje i imenovanje aktera, mjesto događaja, teme koje su se obrađivale itd), kao i vrsta novinarske obrade (naslov i veličina tekstova, izvori informacija, kontekst novinarskog izražavanja itd). Medijska analiza se istovremeno povezuje sa političkim kontekstom i događajima koji su uzročno povezani sa stvaranjem određene medijske reprezentacije LGBT zajednice u Crnoj Gori.

Uzorak

Uzorak obuhvata sve štampane medije u Crnoj Gori koji su se 2011. godine makar i posredno bavili obrađivanjem tema koje se tiču LGBT zajednice. Analiza obuhvata sledeće medije: ND Vijesti, Dan, Pobjedu, Monitor, Večernje novosti, Dnevne novine i Svijet.

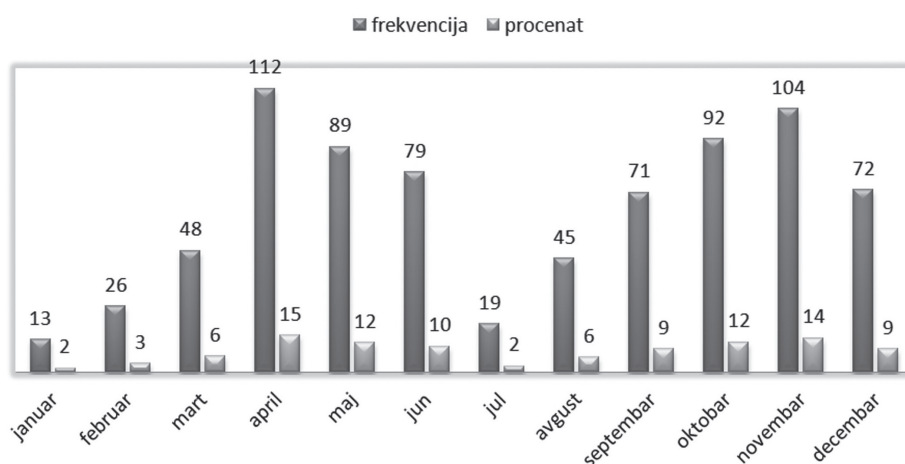
Realizacija istraživanja

Uz rezultate istraživanja ovaj dokument sadrži i tekstove iz štampanih medija koji predstavljaju primjere lošeg izvještavanja, kao i predloge terminologije koja se preporučuje za upotrebu u obradi tema koje se tiču LGBT zajednice u okviru medijskog izvještavanja u Crnoj Gori.

Zastupljenost i vrsta zastupljenosti LGBT tema i osoba po novinama

Tokom 2011. godine ukupno je objavljeno 770 tekstova o LGBT zajednici i LGBT temama. Tokom analize registrovano je svako pominjanje LGBT zajednice ili teme, čak i kada je ono samo uzgredno.

Grafikon: Mjesečna zastupljenost LGBT tema

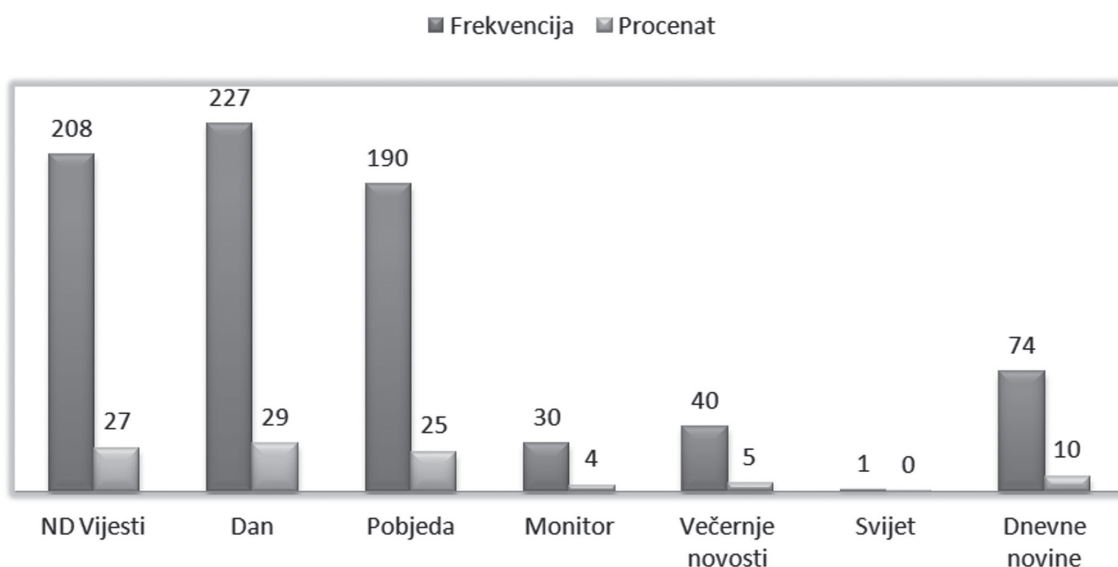
Najveći broj tekstova objavljen je u aprilu (112) i novembru (104) 2011. godine.

Dok se za april može reći da je lokalni događaj glavni pokretač velike medijske angažovanosti u pisanju o LGBT osobama/temama - najava prve Parade ponosa u Podgorici, u novembru su na medijsku sliku podjednako uticali i lokalni i regionalni događaji značajni za LGBT zajednicu. Događaji o kojima se u tom periodu najviše piše tiču se konfliktnih situacija koje su uslijedile nakon objavljivanja TV spota protiv homofobije "Mi smo dio ekipe", premijere filma Parada Srđana Dragojevića, kao i smjene ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinoše. Pored toga, o LGBT temama se dosta piše i u oktobru (92), maju (89) i junu (79), a opet je dominantna tema Parada ponosa, čak i u oktobru, kada ovu temu mnogo više u medijski prostor smeštaju političari, nego LGBT aktivizam.

Zastupljenost LGBT zajednice i tema po novinama

O LGBT temama i osobama najviše medijskih objava ima u dnevnim novinama Dan (29%), ND Vijesti (27%) i Pobjeda (25%), dok je manji broj tekstova u Dnevnim novinama (10%) i Večernjim novostima (5%). Važno je napomenuti da se Dnevne novine prate tek od sredine oktobra, te je njihov procenat izuzetno veći ukoliko se posmatra zastupljenost po mjesecima - u novembru i decembru najveći broj tekstova o LGBT temama objavljen je upravo u tom dnevnom listu.

Grafikon: Zastupljenost LGBT tema po novinama

Što se tiče nedeljnika, u političkom nedeljniku Monitor postoji relativno velika zastupljenost medijskih objava značajnih za LGBT osobe - 3,90%, dok je u Svijetu neznatna (0,13%). Ovakvo stanje je zadovoljavajuće, a činjenica da je u Svijetu objavljen samo jedan tekst koji se indirektno dotiče LGBT osoba tokom čitave godine, potvrđuje da se u Crnoj Gori relativno malo o LGBT osobama piše u kontekstu senzacionalizma.

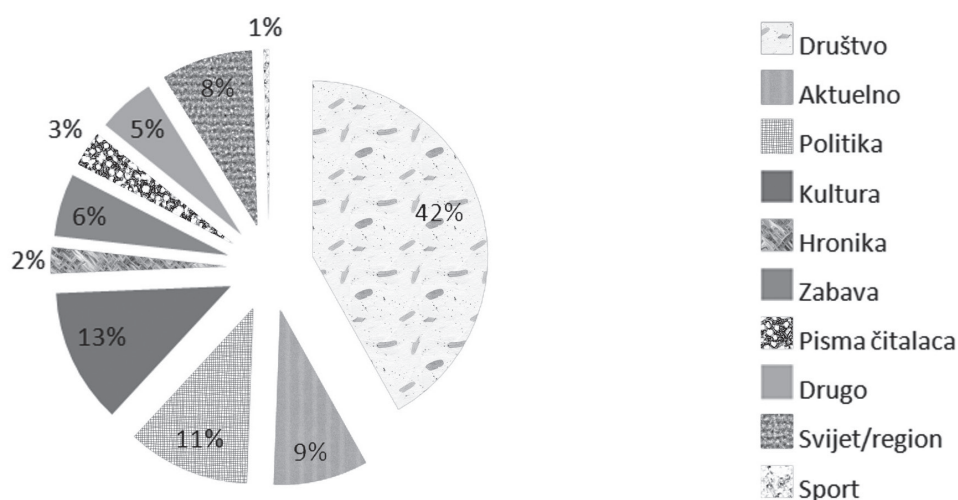
Mjesečna zastupljenost LGBT tema po novinama

Novine	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
ND Vijesti	6	10	16	35	34	16	3	17	23	22	15	11	208	27.01
Dan	2	8	18	31	29	26	4	15	28	21	25	20	227	29.48
Pobjeda	3	7	10	32	18	27	8	9	13	27	21	15	190	24.68
Monitor	1	0	2	2	3	1	3	2	6	6	2	2	30	3.90
Večernje novosti	1	1	2	12	5	9	1	2	1	3	2	1	40	5.19
Svijet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0.13
Dnevne novine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	38	23	74	9.61

Zastupljenost LGBT tema i osoba po novinskim rubrikama

Najveći broj od ukupno 770 analiziranih medijskih objava svrstan je u rubriku Društvo - 42%, zatim 13% u rubriku Kultura, 11% u rubriku Politika, 9% u rubriku Aktuelno i 8% u rubriku Svijet/region. Najmanje tekstova objavljeno je u okviru rubrika Pisma čitalaca (3%), Hronika (2%) i Sport (1%).

Grafikon: Zastupljenost LGBT zajednice/tema po rubrikama

Ovakva zastupljenost po rubrikama direktno je povezana sa velikim brojem događaja u 2011. godini koji su se ticali dnevno-političkih tema vezanih za položaj LGBT zajednice u Crnoj Gori. Osim toga, u rubrici Kultura dominiraju medijske objave povezane sa premijerom filma Parada Srđana Dragojevića, kako u Beogradu, tako i u Podgorici.

Mjesečna zastupljenost LGBT tema po rubrikama

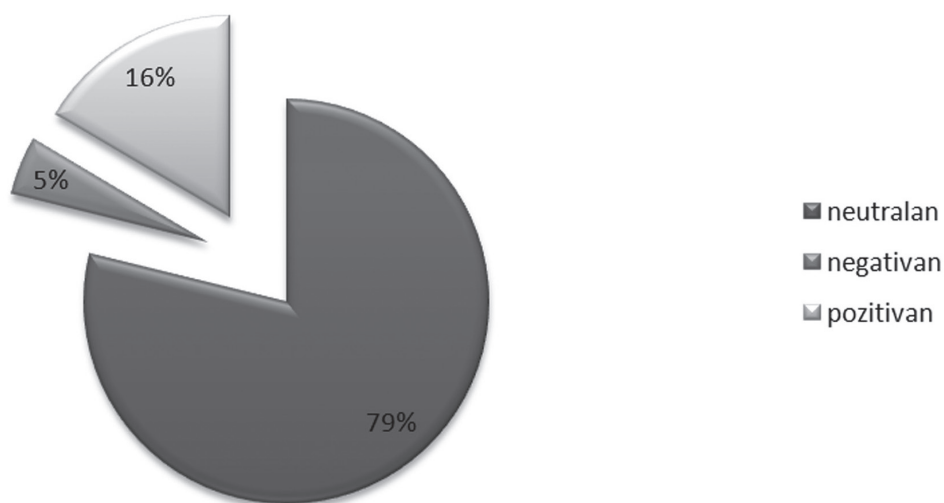
Rubrike	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Društvo	3	7	18	39	36	22	7	17	23	22	25	26	245	31.82
Aktuelno	2	7	15	33	25	29	3	14	18	14	15	14	51	6.62
Politika	1	2	1	16	10	9	3	0	2	13	5	4	66	8.57
Kultura	4	3	3	9	3	3	1	0	4	13	20	10	73	9.48
Hronika	0	0	1	0	0	1	0	1	2	1	2	6	14	1.82
Zabava	0	0	0	2	0	0	0	0	0	5	23	4	34	4.42
Pisma čitalaca	1	4	1	1	1	1	2	1	1	1	3	2	19	2.47
Drugo	0	0	4	4	3	4	1	5	8	11	5	1	31	4.03
Svijet/region	2	3	5	8	11	10	2	7	12	12	6	5	49	6.36
Sport	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0.39

Najviše tekstova u rubrici Društvo pojavljuje se tokom aprila (39) kada je i najveći broj tekstova u okviru rubrike Politika (16) - povodom najave Parade ponosa. Rubrika Kultura bilježi najveći broj tekstova u novembru (20), prateći događaje i aktere filma Parada.

Kontekst medijskog izvještavanja o LGBT osobama i temama

Mediji u Crnoj Gori o LGBT osobama i temama u najvećem broju slučajeva (79%) pišu neutralno, dok mali broj tekstova ima negativan kontekst - 5%. Najveći broj medijskih objava sa negativnim kontekstom pojavljuje se u novembru i maju 2011, prateći probleme nastale oko otkazivanja Parade ponosa, smjene ministra za ljudska i manjinska prava, prikazivanja TV spota protiv homofobije i sl.

Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema

Mjesečni pregled konteksta LGBT zajednice i tema u medijima

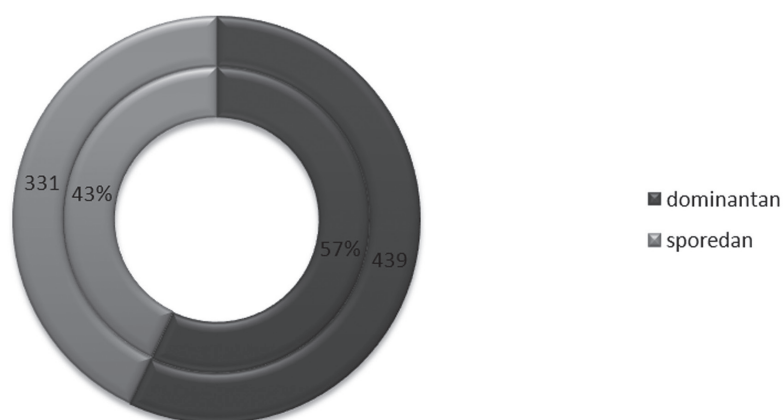
Kontekst	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Neutralan	10	19	37	93	70	70	8	37	60	66	80	57	607	78.83
Negativan	0	0	3	5	7	3	0	2	3	2	9	2	36	4.68
Pozitivan	3	7	8	14	12	6	11	6	8	24	15	13	127	16.49

Važno je istaći i zapažanje da je u okviru rubrike Pisma čitalaca objavljen najveći broj tekstova sa negativnim kontekstom. Na taj način se odgovornost davanja medijskog prostora za objavljivanje govora mržnje i nekorektnog odnosa prema (LGBT) ljudskim pravima prebacuje sa medija na „druge“. Dnevne novine Pobjeda prednjače po broju takvih tekstova.²¹

Fokus medijskih objava

Postoji mala procentualna razlika u broju tekstova koji se dominantno bave LGBT temama i osobama (57%) i onih koji ih se uzgredno dotiču (43%). Ukoliko obratimo pažnju i na mjesečni pregled, vidimo da je najveći broj medijskih objava koje se direktno bave LGBT temama objavljen u maju (64) - prateći lokalna dnevno-politička dešavanja, dok je najveći broj medijskih objava koje se manje ili više sporedno bave LGBT temama u novembru (59). Tada se većina njih dominantno bavi filmom Parada.

Grafikon: Fokus teksta

Mjesečni pregled fokusa medijskih objava

Fokus	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Dominantan	4	12	29	70	64	53	5	31	43	44	45	39	439	57.01
Sporedan	9	14	19	42	25	26	14	14	28	48	59	33	331	42.99

21 Prilog br. 1

Naslovi medijskih objava

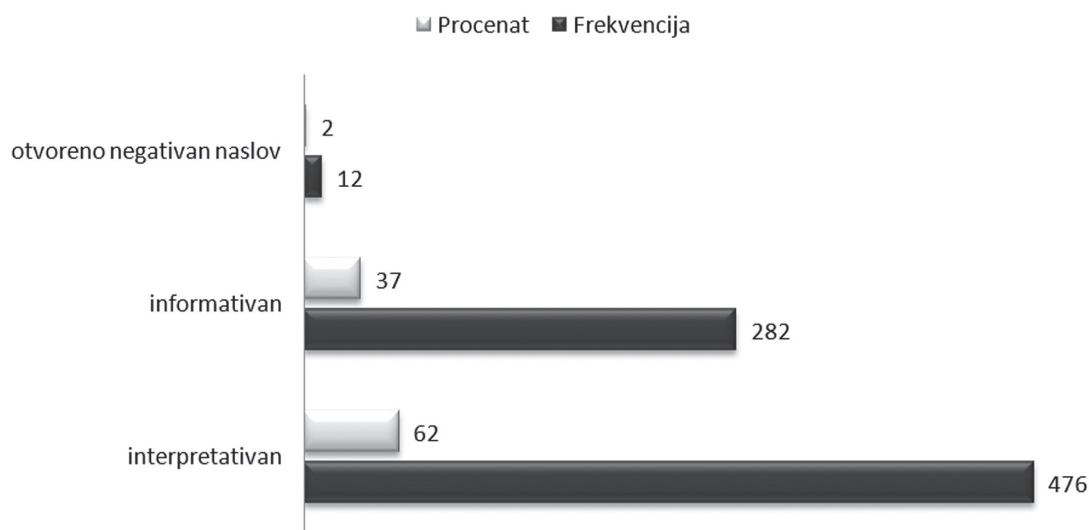
Najveći broj medijskih objava ima interpretativan naslov (62%), dok je izrazito mali procenat onih koje imaju otvoreno negativan naslov (2%). Kada je riječ o otvoreno negativnim naslovima, izuzetno je rijetka upotreba uvrjedljivih termina za LGBT osobe, već je češće riječ o senzacionalističkom odnosu medija prema aktuelnim političkim temama. Neki od primjera otvoreno negativnog naslova medijskih objava:

„Đetići se javno ljubili u usta“ - naslov teksta u Večernjim novostima, objavljenog 24. 11. 2011.

„Muškarci vole da ga štipnu“ - naslov teksta u Dnevnim novinama, objavljenog 20. 11. 2011.

„Krv će liti, gej parade neće biti“ - naslov teksta u ND Vijestima, objavljenog 24. 04. 2011.

Grafikon: Naslov teksta

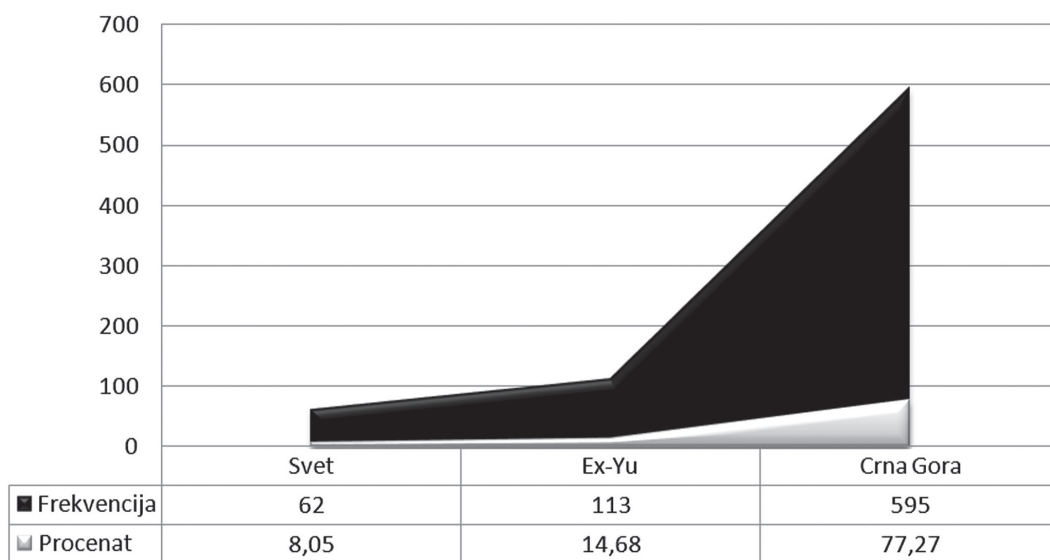
Mjesečni pregled naslova medijskih objava

Naslov	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Interpretativan	3	14	22	43	47	42	7	37	56	77	77	51	476	61.82
Informativan	10	12	26	67	40	36	11	8	15	14	22	21	282	36.62
Otvoreno negativno imenovanje	0	0	0	2	2	1	1	0	0	1	5	0	12	1.56

Mjesto događaja

Možda najbolji pokazatelj prisutnosti LGBT tema u političkom kontekstu Crne Gore jeste činjenica da najveći broj tekstova (77%) govori o lokalnim događajima, što je 11% više objava u odnosu na prošlu godinu. Kada je riječ o inostranim temama, nešto više su u medijima zastupljene LGBT teme iz regiona (15%) od onih u svijetu (8%).

Grafikon: Mjesto događaja

Medijske objave o događajima u regionu značajnim za LGBT zajednicu najčešći su u oktobru (25) i novembru (19), a prvenstveno su povezane sa zabranom Parade ponosa u Beogradu, kao i sa već pomenutom premijerom filma Parada Srđana Dragojevića. O lokalnim događajima se, ovog puta zbog domaće Parade ponosa, najviše piše u aprilu.

Mjesečni pregled mjesta događaja u medijskim objavama

Mesto	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Svet	3	8	4	6	3	7	3	1	3	8	9	7	62	8.05
Ex-Yu	0	3	7	4	5	16	3	10	16	25	19	5	113	14.68
Crna Gora	10	15	37	102	81	56	13	34	52	59	76	60	595	77.27

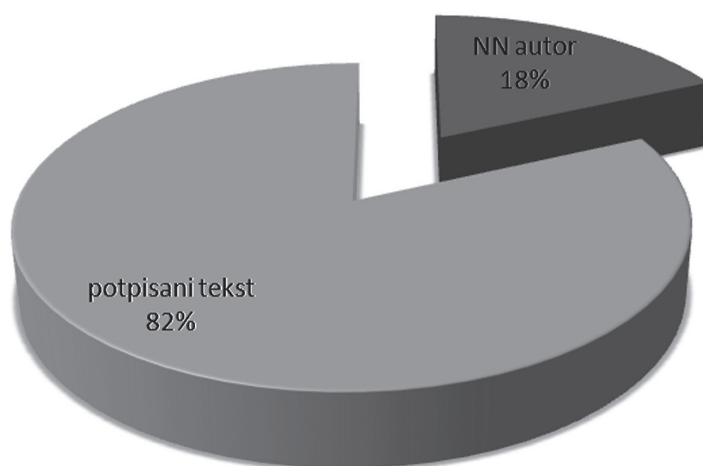
Autorstvo medijskih objava

Najveći broj medijskih objava koje se posredno ili neposredno tiču LGBT tema i osoba čine potpisani tekstovi - 82%, dok je 18% tekstova nepotpisano.

Mjesečni pregled autorstva medijskih objava

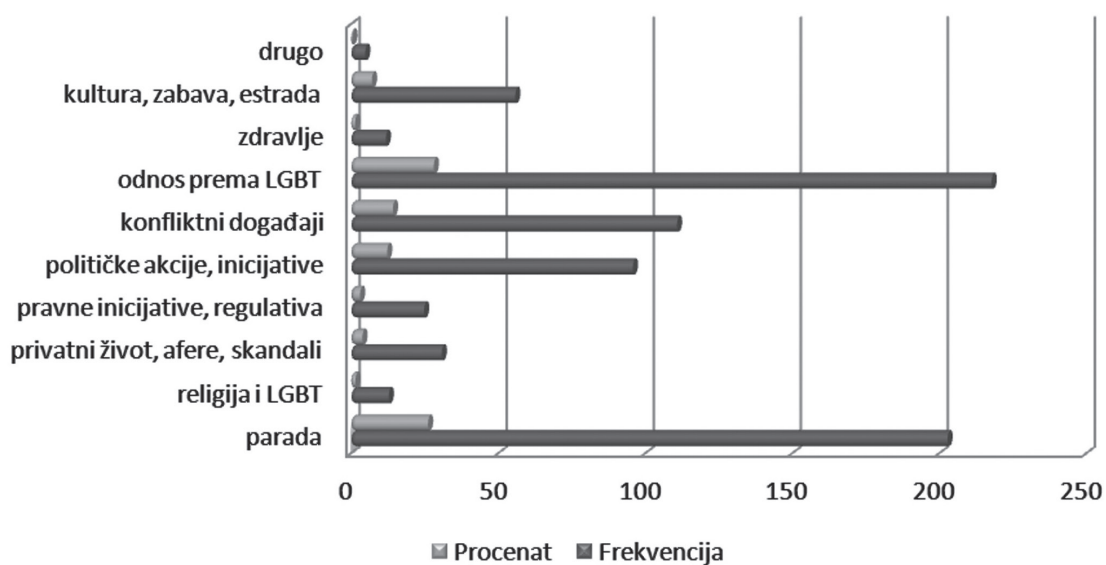
Autor	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
NN autor	0	9	1	13	8	7	0	3	5	8	11	10	140	18.18
Potpisani tekst	13	17	47	99	81	72	19	42	66	84	93	62	630	81.82

Grafikon: Autor/ka teksta

Teme medijskih objava

Grafikon: Tema teksta

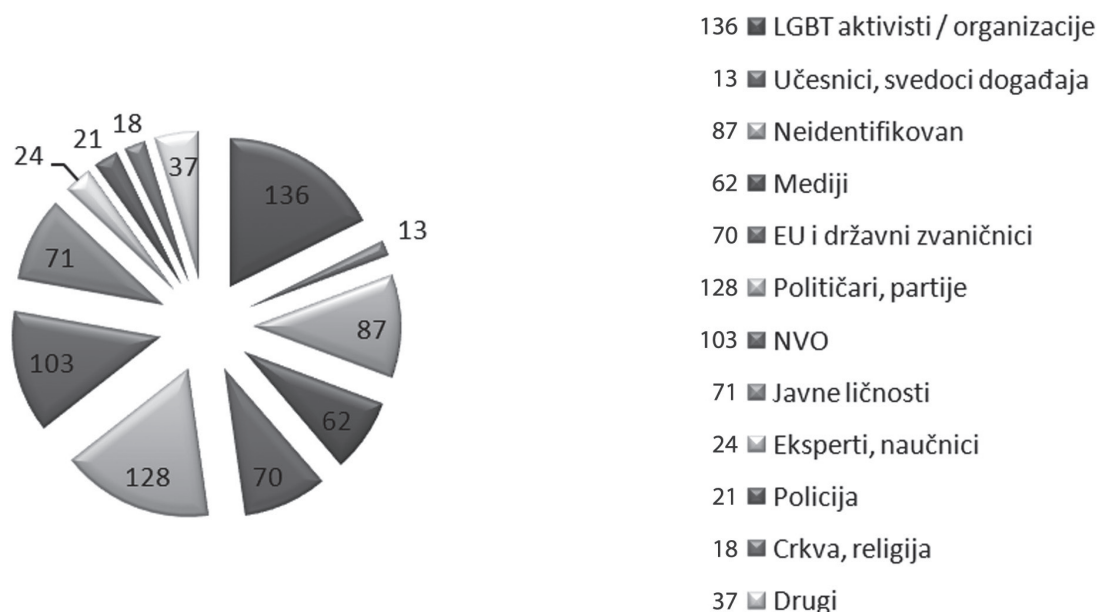
Odnos prema LGBT osobama (218) i Parada ponosa (203) su dvije najzastupljenije teme o kojima se piše u štampanim medijima, što ne čudi s obzirom na aktuelnosti u 2011. godini. Odnos prema LGBT osobama izražava se od strane političara, eksperata, javnih ličnosti.²² Odmah poslije ovih tema najviše se pažnje posvećuje brojnim konfliktnim događajima nastalim u nekoliko situacija tokom 2011. godine. Među konfliktnim događajima nalaze se reakcije na nepoštovanje LGBT prava od strane bivšeg ministra za ljudska i manjinska prava, kontinuirane nesuglasice sa članovima Vlade o učestvovanju u Paradi ponosa, problematično imenovanje savjetnika premijera za LGBT prava i organizovanje konferencije - Ka jednakosti, ka Evropi, prijetnje glumcima TV spota "Mi smo dio ekipe" - o čemu svjedoči i mjesečni pregled tema medijskih objava.

Mjesečni pregled tema medijskih objava

Tema	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Parada	1	0	8	46	43	29	1	13	19	31	8	4	203	26.36
Religija i LGBT	1	0	7	3	2	0	0	0	0	0	0	0	13	1.69
Privatni život, afere, skandali	2	0	1	0	2	4	0	0	2	7	7	5	31	4.03
Pravne inicijative, regulative	3	0	0	18	3	0	0	0	0	0	1	0	25	3.25
Političke akcije, inicijative	0	9	7	8	10	19	1	4	17	10	6	5	96	12.47
Konfliktni događaji	0	7	14	15	15	10	0	7	16	5	16	6	111	14.42
Odnos prema LGBT	5	4	8	18	12	14	16	21	14	33	38	35	218	28.31
Zdravlje	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	3	7	12	1.56
Kultura, zabava, estrada	1	4	2	4	2	1	1	0	2	5	25	9	56	7.27
Drugo	0	2	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	5	0.65

Izvori informacija medijskih objava

Grafikon: Izvor informacija

LGBT organizacije i/ili aktivisti se kao izvori informacija pojavljuju u najvećem broju tekstova (18%), a nakon njih, najviše izvora dolazi iz sfere politike (17%) i drugih organizacija civilnog društva (13%). Činjenica da se političari nalaze na drugom mjestu, odmah nakon LGBT organizacija, komparativna je sa zastupljenošću LGBT tema i osoba u okviru rubrika Društvo i Politika, o čemu je već bilo riječi. Najmanje se za izvor informacija biraju učesnici i svjedoci događaja (2%), što se može dovesti u vezu sa slabom vidljivošću LGBT osoba u crnogorskom društvu. Interesan je podatak i da je jako mali procenat onih medijskih objava koje za izvore imaju religijske predstavnike (2%), odnosno, izvore za koje se unaprijed zna da će imati negativan stav.

Mjesečni pregled izvora informacija u medijskim objavama

Izvor	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
LGBT aktivisti / organizacije	0	1	7	15	16	25	5	20	12	14	5	16	136	17.66
Učesnici, svjedoci događaja	0	1	0	1	2	0	0	4	3	0	1	1	13	1.69
Neidentifikovan	1	4	6	12	6	5	0	1	5	11	24	12	87	11.30
Mediji	1	5	2	2	1	12	3	5	5	15	10	1	62	8.05
EU i državni zvaničnici	1	2	9	13	12	8	4	1	6	4	5	5	70	9.09
Političari, partije	1	6	14	31	15	11	3	3	15	19	5	5	128	16.62
NVO	0	5	2	13	14	8	3	5	16	12	12	13	103	13.38

Javne ličnosti	0	0	0	6	5	1	1	0	4	11	34	9	71	9.22
Eksperti, naučnici	4	2	4	2	2	1	0	3	3	2	1	0	24	3.12
Policija	0	0	0	1	9	7	0	0	0	1	0	3	21	2.73
Crkva, religija	2	0	2	4	2	0	0	0	1	3	3	1	18	2.34
Drugi	3	0	2	12	5	1	0	3	1	0	4	6	37	4.81

Izvori informacija iz dnevno-političke sfere najčešće se pojavljuju u aprilu (31 medijska objava), dok se LGBT organizacija najčešće navodi kao izvor informacija u junu (20 medijskih objava) koji je obilježen konfliktnim odnosima sa tadašnjim ministrom za ljudska i manjinska prava, kao i uslovljavanjem održavanja Parade ponosa učestvovanjem političke elite Crne Gore.

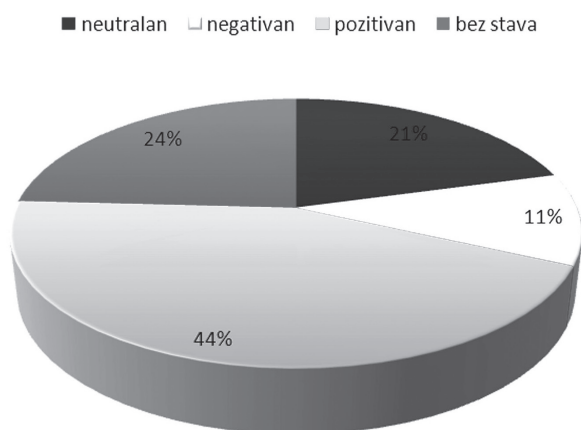
Zanimljiv podatak iz analize vezan je za medijsko povezivanje LGBT aktiviste sa kontekstom koji nije ni u kakvoj vezi sa LGBT aktivizmom i to u nekoliko novinskih članaka objavljenih u rubrici Zabava. Takvi primeri sugerišu na to da LGBT aktivizam postaje svakidašnjica crnogorskog društva, pa samim tim i dio mainstreama i društva poznatih, čije mišljenje se uzima u obzir i izvan političkog angažmana.²³

Stav izvora informacija

Podatak da najveći broj onih koji se u medijskim objavama navode kao izvor informacija prema LGBT zajednici ima pozitivan stav (44%) ne čudi, s obzirom da najveći broj njih čine one objave u kojima se kao izvori navode LGBT organizacija/aktivista ili druge nevladine organizacije (vidjeti prethodni grafikon i tabelu - prim. aut.). Takođe, brojne su i one medijske objave u kojima stav izvora informacija nije prepoznatljiv (24%), kao i one sa neutralnim stavom (21%). Takvi stavovi najčešće dolaze od političara, javnih ličnosti, medija i sl.

Negativni stavovi, kojih ima 11%, najčešći su kada se kao izvori informacija navode crkveni zvaničnici. Problematične su one medijske objave kod kojih ne postoji novinarska naznaka negativnih stavova, kao i one koje se ciljano objavljuju upravo zbog toga što se za izvor informacija unaprijed zna da će imati negativan stav.²⁴

Grafikon: Stav izvora informacija

23 Prilog br. 2

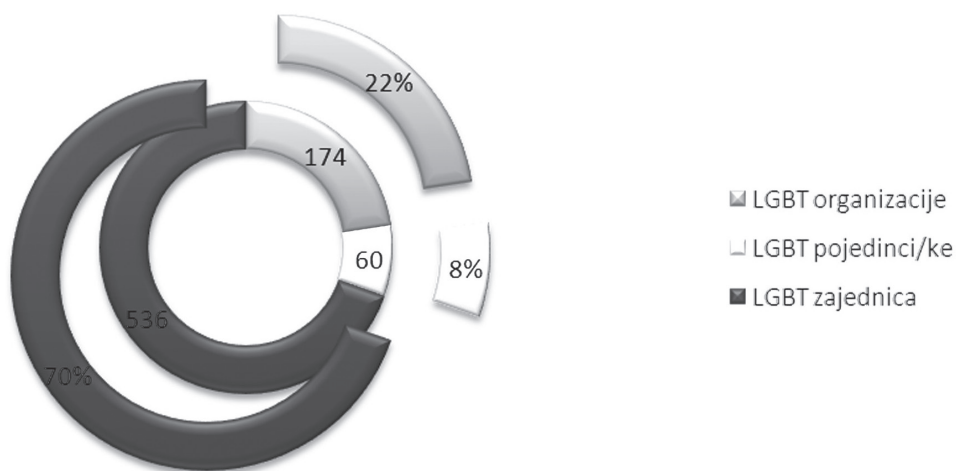
24 Primjer br. 3

Mjesečni pregled stava izvora informacija u medijskim objavama

Stav izvora	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Neutralan	0	6	6	25	25	25	1	10	11	17	19	15	160	20.78
Negativan	2	2	11	17	7	7	3	3	6	10	11	6	85	11.04
Pozitivan	6	10	17	52	32	24	10	27	39	46	45	31	339	44.03
Bez stava	5	8	14	18	25	23	5	5	15	19	29	20	186	24.16

LGBT akteri/ke

Grafikon: LGBT akteri/ke

Mediji najčešće pišu o LGBT osobama (70%), nešto rjeđe se kao akteri pojavljuju LGBT organizacije (22%), a još manje LGBT individue (8%). Takođe, važno je osvrnuti se na kontekst Crne Gore u kojem postoji samo jedna LGBT organizacija sa samo jednim vidljivim predstavnikom, te bi u tom smislu u najvećem broju slučajeva moglo izjednačiti ove dvije kategorije. Ipak, korektnije je posmatrati ih posebno jer se u svojstvu aktera često javljaju i LGBT osobe koje nisu vezane za crnogorski kontekst, kao ni za LGBT aktivizam. Takođe, i LGBT organizacije iz regiona povremeno čine aktere medijskih objava.

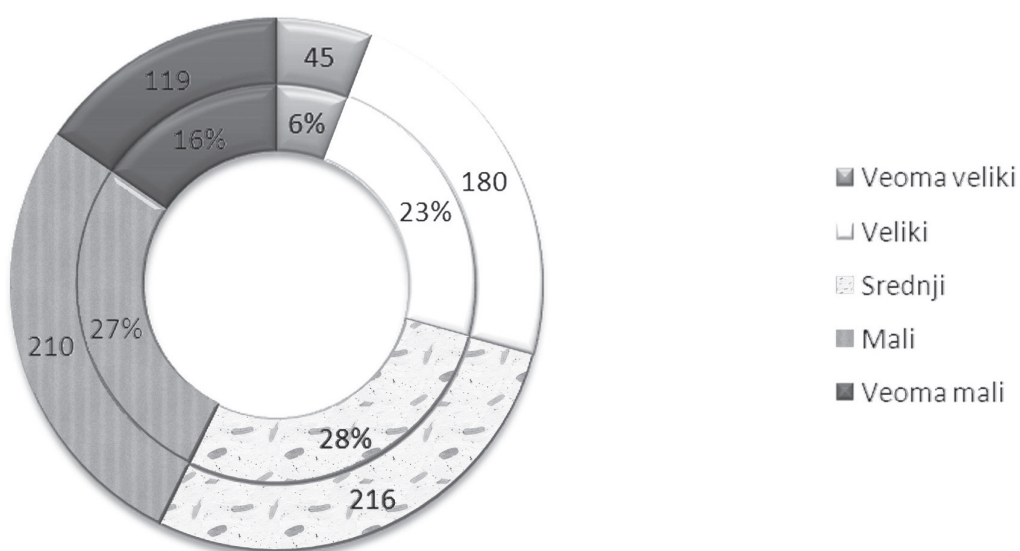
Mjesečni pregled LGBT aktera/ki

Akteri	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
LGBT organizacija	0	1	10	21	28	31	3	21	16	19	8	16	174	22.60
LGBT individue	2	0	2	3	4	4	0	0	4	14	14	13	60	7.79
LGBT zajednica	11	25	36	88	57	44	16	24	51	59	82	43	536	69.61

LGBT organizacija u svojstvu aktera najčešće se pojavljuje u junu (31 tekst) - period obilježen posljedicama otkazivanja Parade ponosa, učestvovanja podgoričkog organizatora Parade u splitskoj paradi prekinutoj nasiljem, incidentom nastalim zbog njegove protestne akcije lijepljenja plakata po prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava i sl. LGBT zajednica je, s druge strane, u centru medijskog izvještavanja u aprilu, koji je pored uzburkanosti javnosti zbog približavanja prve Parade ponosa u Podgorici, obilježen i početkom medijskih najava o smjeni ministra za ljudska i manjinska prava zbog lošeg odnosa prema LGBT osobama.

Veličina medijskih objava

Grafikon: Veličina teksta

Najveći broj medijskih objava koje su u potpunosti posvećene ili se indirektno bave LGBT temom su srednje veličine (28%), dok je najmanje veoma velikih (6%). Generalno, preko 50% medijskih objava čine zajedno veliki i srednji tekstovi.

Mjesečni pregled veličine tekstova direktno ili indirektno značajnih za LGBT teme i osobe

Veličina teksta	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Frek.	%
Veoma veliki	0	1	6	4	2	1	4	1	8	10	6	2	45	5.84
Veliki	5	5	10	17	19	19	5	16	19	20	30	15	180	23.38
Srednji	2	7	19	29	30	20	5	13	23	27	28	13	216	28.05
Mali	2	5	12	45	26	24	2	9	15	20	25	25	210	27.27
Veoma mali	4	8	1	17	12	15	3	6	6	15	15	17	119	15.45

Prilog br. 1 - Primjer nepotpisane medijske objave sa negativnim kontekstom objavljene u rubrici Pisma čitalaca

Pobjeda, Drugi pišu / Pisma čitalaca / Kolumne, 11. jun 2011.

LGBT - još jednom

Na početku anegdota vezana za jednog mog dragog poznanika: kada ga je na kraju srdačnog telefonskog razgovora prijatelj zamolio da podrži tada izvjesnu paradu „ponosa” u Podgorici, jetko mu je i kratko odgovorio: „Aaa, bolje ti je da si crka!”

Zanimljivo je a neupućenima čudno, koliko se naslušasmo i nagledasmo poziva za slobodom i poštovanjem nekakvih čudnih ljudskih prava. Svjedoci smo kritika čestitih ljudi koji uviđaju da je sve to dio jednog kolektivnog ludila. Zašto je to tako?

Kroz svakoake zahtjeve za zaštitom ljudskih prava (i sloboda) vješto se plasira i zaštita sloboda onih pripadnika društva koji imaju neobične sklonosti prema osobama istog pola. Ide se toliko daleko da se te sklonosti prikazuju normalnim iako su one, najblaže rečeno, „anomalija u ljudima ispoljena zbog manjka ljubavi” (E.From). Često čujemo žestoku propagandu da su mnoge velike istorijske ličnosti (Aleksandar Veliki) bili pederi (modernogeyevi). Ispada da su oni samo zahvaljujući toj svojoj sklonosti bili - veliki.

Sinhronizovano sa ovakvim zahtjevima plasira nam se i priča o - jednakosti. Prvo polova, pa homoseksualaca, lezbejki, biseksualaca, transvestita i kojih sve ne. Mislim da su težnje za izjednačavanjem prava polova (i ostalih skupina u društvu) dio vrlo ozbiljnih nastojanja da se uklone razlike. Muškarci i žene postaju isti. Ovaj ideal se propovijeda da bi svi ljudi funkcionisali u masi, glatko, bez sukoba, pokoravajući se istim naredbama a da svako bude uvjeren u iluziju kako slijedi svoje sopstvene želje. Posljedica ovih nastojanja je da suprotnosti polova iščezavaju a s njima, prirodno, i erotska ljubav zasnovana na toj suprotnosti. Isto kao što savremena masovna produkcija zahtijeva standardizaciju roba, tako i ovaj proces zahtijeva standardizaciju čovjeka pod plaštom jednakosti i slobode. Nudi nam se novi konformizam zasnovan na iluziji da smo svi isti.

Ako je ljubav, uopšte, sposobnost da se voli i da se bude voljen, onda je opravdano pitanje koliko danas socijalna struktura kapitalističkog društva doprinosi razvoju ljubavi. Objektivni posmatrač vidi da su mjesto ljubavi zauzeli razni oblici pseudo-ljubavi. Ljubav se sve više razmjenjuje na tržišnoj osnovi uz poštenu pogodbu. Sve manje mladih se odlučuje za ulazak u brak. Došlo se čak i do fenomena bračnih ugovora koji potvrđuju da se više vjeruje papiru nego jedno drugome. Zatim, sve više se popularizuje vanbračna zajednica koja nudi sigurnost i slobodu izlaska iz nje. Promoviše se i legalno vrši abortus kao čin slobodne volje iako se crkva tome protivi. Sve je to, naravno, zato što ljudi nijesu sigurni kako u svoju tako i u ljubav drugog.

U tom svijetlu zvanična religija bi trebala imati zadatak da napravi otklon prema ovim trendovima i da, u skladu sa jevanđeljem, ukaže ljudima na njihovo mjesto i ulogu u svemu tome. Da ih stalno podsjeća da im je Bog dao slobodu, mogućnost da se stalno iznova opredjeljuju na svome putu, da biraju između dobra i zla, ali da pritom prihvataju odgovornost.

Danas su razlike između dobra i zla teže uočljive, zamagljene, maskirane, suptilno iznijansirane tako da je naš izbor utoliko teži. Svakodnevni život je posvećen sticanju materijalnih dobara, udobnosti i uspjehu na personalnom tržištu i strogo je odvojen od religijskih vrijednosti. Čovjek sebe smatra robom a svoju energiju investicijom za razmjenu. Zato je otuđen od sebe, bližnjega, prirode i samog - Boga. U krajnjem, Bog se samo podrazumijeva, on je „pretvoren u udaljenog gen. direktora preduzeća 'Univerzum' d.o.o. za kojega se zna da je tamo i da režira predstavu” (E. From). Nikad ga ne vidimo, ali priznajemo njegovo vođstvo sve dok obavljamo svoj dio posla. Vrlo pragmatična religija, zar ne?

Prilog br. 2 -Primjer LGBT izvora informacija u temi koja ni na koji način nije povezana sa LGBT pravima

ND Vijesti, Zabava, 11. novembar 2011.

Gužva za treću dimenziju

RAPORT: Projekcijom filma „Lokalni vampir” otvoren podgorički Cineplexx
M. H. Foto: Zoran Đurić

Cineplexx, digitalizovani bioskop sa salama za 3D projekcije, sinoć je u velikom sjaju, sa crvenim tepihom otvoren u Delta sitiju. Podgoričanima je zatvaranje bioskopa zbog renoviranja teško palo, što se moglo zaključiti na osnovu velike gužve pred ulazom i bezuspješnim pokušajima hostese da objasne da se karte neće prodavati prije 20 časova.

Iako je većina javnih ličnosti došla pred sam početak filma „Lokalni vampir”, bilo je i onih koji su uživali u koktelu, među njima glumci Petar Burić i Žana Gardašević, muzičar Sloba Kovačević, LGBT aktivista Zdravko Cimbaljević... Većina njih je i ranije gledala 3D filmove, pa su sa oduševljenjem reagovali na otvaranje bioskopa u Podgorici.

„Budžeti svakog od nas su različiti, ali mi se čini da su cijene optimalne, samim tim što su za 3D filmove”, rekla je za „Vijesti” Žana Gardašević, koja se nada da će se filmovi prikazivati i tokom dana.

Isto mišljenje o cijenama ima i Cimbaljević, direktor LGBT Foruma progres: „Cijene su zadovoljavajuće, takve su bile i prije 3D filma. Nijesu se puno izmijenile, što je meni veoma bitno, jer sam prvo pitao za cijene. Vidim da je i ponuda u prodaji i uslugama bolja. Redovni sam gost bioskopa i ovu modernizaciju su priželjkivali ljubitelji filma. Nadam se da će uskoro biti dostupan svim građanima u Crnoj Gori, a ne samo u Podgorici”, kazao je on.

„Renoviranje bioskopa je izvanredna stvar, pogotovo jer smo dobili šansu da pratimo novu tehnologiju, ne zato što je 3D film bolji, već zato što je aktuelan u svijetu. Svi filmovi se generalno rade u toj tehnologiji. S obzirom na to da Podgorica i Cetinje gravitiraju prema Delti i ovom novom bioskopu, onda je vrlo lijepo da dobijemo šansu da ono što je u Njujorku normalno, bude i kod nas. Cijene su malo veće nego ranije, ali su manje nego što su inače u svijetu”, izjavio je tokom koktela slikar Tiho Vujović, koji će već sutra otići da pogleda film „Konan”.

Slobo Kovačević, crnogorski muzičar je rekao da, zbog mnogobrojnih obaveza, nema vremena za filmove, a povodom otvaranja bioskopa kaže: „Oduševljava me ovaj potez i ja ovo pozdravljam. Za nekoga ko je pravi pacijent i potrošač bioskopa, mislim da su cijene prihvatljive”. Osnovna cijena ulaznica za 3D filmove radnim danim je 4,80 eura, a vikendom pet.

A film koji će u narednim danima pogledati glumac i pjevač Slavko Kalezić je „Tri musketara”.

„Cijene su OK. Možda je pet eura za vikend malo naduvano, ali dobro. U svakom slučaju drago mi je što ću od sada i kod nas moći da gledam filmove u 3D verziji”, kazao je on.

Nakon koktela Cineplexx je otvoren projekcijom „Lokalnog vampira”, uz prisustvo ekipe koja je realizovala ovaj film na čelu sa rediteljem Brankom Baletićem.

Antrfile

Cijene do pet eura

Osnovna cijena ulaznica za 3D filmove radnim danim je 4,80 eura, a vikendom pet.

Obezbijeđeni su popusti za pojedine kategorije gledalaca, pa će studenti od ponedjeljka do četvrtka i djeca (nedjeljom i ponedjeljkom) filmove gledati za 3,80 eura. Za grupne posjete ulaznica je 3,40, dok će osobe sa invaliditetom kartu plaćati po cijeni od 3,20 eura. Skuplje su i ulaznice za filmove bez treće dimenzije i kreću se od dva eura koliko osoba sa invaliditetom treba da izdvoji za 35mm projekciju, do 3,80 koliko će vikendom koštati karta za 2D digital.

Na nedavno održanoj konferenciji za novinare najavljene su „prave američke kokice”, a one koje su se služile tokom svečanog otvaranja bile su istog ukusa kao domaće.

Informacije o ulaznicama i repertoaru mogu se pronaći na sajtu bioskopa cineplexx.me.

Prilog br. 3 - Primjer izvještavanja o negativnom stavu izvora informacija, za koji se unaprijed zna da će imati negativan stav, bez novinarske ograde od predrasuda i govora mržnje

Dan, Povodi, 30. novembar 2011.

Spot je promocija bluda i razvrata

Rektor cetinjske Bogoslovijske škole Gojko Perović, ocijenio je da novi spot LGBT populacije u Crnoj Gori, za koji je rečeno da predstavlja do sad najradikalniji vid borbe za prava seksualnih manjina, promoviše blud, razvrat, ali i vrstu nasilja. Prema njegovim riječima spot Mi smo dio ekipe koji je nedavno premijerno emitovan na TV-u, u kojem se dvojica mladića ljube, je „posljednja karika u lancu javne medijske demonstracije nemoralnosti”.

„Pogledao sam spot i osjetio sam žaljenje što je došlo do njegovog snimanja. Radi se o poslednjoj karici u lancu javne medijske demonstracije nemorala i bludnih radnji, koje u nekom kontekstu mogu biti nečija intimna prava. Ipak, kada se to manifestuje putem medija, to onda predstavlja javnu demonstraciju nemorala. Ne mislim ovdje samo na ova dva momka koji su odigrali tu scenu, nego mislim na čitav niz medijske demonstracije bluda i nemorala koji nas susrijeću na svakom koraku, i čiji su ova dva momka samo jedna krajnja posljedica“, kazao je Perović radiju Antena M.

On ocjenjuje da je spot u kojem se promovišu prava gej populacije vrsta nasilja manjine nad većinom.

„Nakon gledanja pomenutog spota, osjećao sam neku vrstu nasilja koju promovišu ta dva glumca, za koje sam kasnije saznao da privatno nijesu homoseksualci. Taj poljubac, koji treba da bude intimna stvar ljudi, se javno demonstrira. Glumci koji se ljube u spotu, sutra treba da budu roditelji nekom djetetu. Osjetio sam se ugroženim kada sam odgledao video, jer sam pripadnik dijela građana koji razvija i njeguje hrišćansku porodicu, kojem je osnovno načelo heteroseksualni brak“, kazao je Perović.

Podsjetimo, prošle sedmice NVO koje se bore za afirmaciju LGBT prava promovisale su TV spot u kojem je prikazana grupa mladića koja gleda utakmicu, a postignuti gol dvojica od njih proslavljaju poljupcem. Video je izazvao brojne reakcije, a glumci Todor Vujošević, koji je dobio prijeteću poruku, i Bojan Bulatović napustili su Podgoricu.

M.S.

Problematična i uvrjedljiva terminologija

Problematično:	Preporučljivo:
homoseksualac/homoseksualka/ homoseksualna osoba/homoseksualizam	gej/gejevi/gej osobe/lezbejke Riječ "homoseksualnost" nema negativno značenje, ali ima kliničku historiju. Dodatno su tu riječ usvojili i anti-gej aktivisti kako bi implicirali da su gejevi i lezbejke bolesni i/ili psihički nestabilni. Zbog toga se za upotrebu preporučuju termini gej, gejevi, gej muškarci i lezbejke. Posebno se preporučuje izbjegavanje termina "homoseksualizam" s obzirom da homoseksualnost ne zalazi u sferu ideologije, već predstavlja jedan od varijeteta seksualnosti.
priznati homoseksualnost	reći da je gej/lezbejka ili deklarirati se kao gej/lezbejka ili napraviti coming out Termin "priznati" upućuje na zločin ili sramotu, pa se za osobe koje ne skrivaju sopstvenu seksualnu orijentaciju koriste izrazi "reći", "saopštiti", "deklarirati" i sl. U samoj LGBT zajednici najčešći izraz koji se koristi je "napraviti kaming aut" ili "autovati se", od engleskog izraza "coming out of the closet" - izlazak iz ormara.
seksualna opredjeljenost/seksualno opredjeljenje	seksualna orijentacija/istopolna orijentacija Fraza "seksualno opredjeljenje" upućuje na izbor, pa samim tim i na mogućnost ispravljanja izbora. Zbog toga se preporučuje izraz "seksualna orijentacija", koji tačno opisuje različitosti u emotivnim i seksualnim privlačnostima. Ipak, najprikladnije je koristiti izraz "istopolna orijentacija" jer nije fokusiran na seks - fokusiranost na seks se često koristi kako bi se simplifikovala i degradirala LGBT egzistencija.
promjena pola	prilagođavanje (biološkog) pola Neke transrodne osobe podvrgavaju se medicinskim tretmanima u cilju prilagođavanja tijela vlastitom doživljaju pola. Kako je riječ o nepodudaranju tjelesnih karakteristika sa unutrašnjim doživljajem transrodnih osoba, ne možemo govoriti o promjenama, već o prilagođavanju sa vlastitim doživljajem sopstva.

Uvrjedljive konotacije u vezi sa istopolnom orijentacijom

Problematično:	Preporučljivo:
Stavljanje istopolne orijetacije u vezu sa pedofilijom, incestom, seksualnim zlostavljanjem djece	Izjednačavanje istopolne orijentacije sa pedofilijom, seksualnim zlostavljanjem djece, incestom i sličnim pojavama koristi se kako bi se sugerisalo na opasnost i prijetnju koju LGBT zajednica predstavlja za društvo, posebno prema djeci. Zbog toga, čak i u slučajevima direktnog citata, treba naznačiti kontekst predrasude iz kog osoba koja je citirana govori.
Tvrdnje da je istopolna orijentacija devijantna, poremećaj, bolest, perverzija, destruktivna i sl.	Ideja da je istopolna orijentacija psihološki poremećaj diskreditovana je još 1970-ih godina u Americi, a takođe Svjetska zdravstvena organizacija je 1990. godine potvrdila ovaj stav uklanjanjem homoseksualnosti sa liste mentalnih poremećaja. Danas se ovakvi termini koriste kako bi se ukazalo na LGBT osobe kao nedostojne osnovnih ljudskih prava, mentalno bolesne i opasne po društvo. Ukoliko se ovakvi izrazi koriste u slučaju direktnog citiranja, neophodno je naznačiti predrasude iz kojih citirana osoba govori..
Koristiti izraze: peder, homić, partner koji igra žensku ulogu u odnosu, partnerka koja je muško u vezi, topla braća, gej lobi, ružičasti i sl.	Navedeni termini predstavljaju direktan govor mržnje, pa je u slučaju citiranja neophodno ograditi se od takvog stava napomenom da je citirana osoba koristila uvrjedljive riječi upućene LGBT osobama.

UPOREDNA ANALIZA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O LGBT TEMAMA I OSOBAMA ZA 2010. I 2011. GODINU

Marija Savić, nezavisna LGBT aktivistkinja

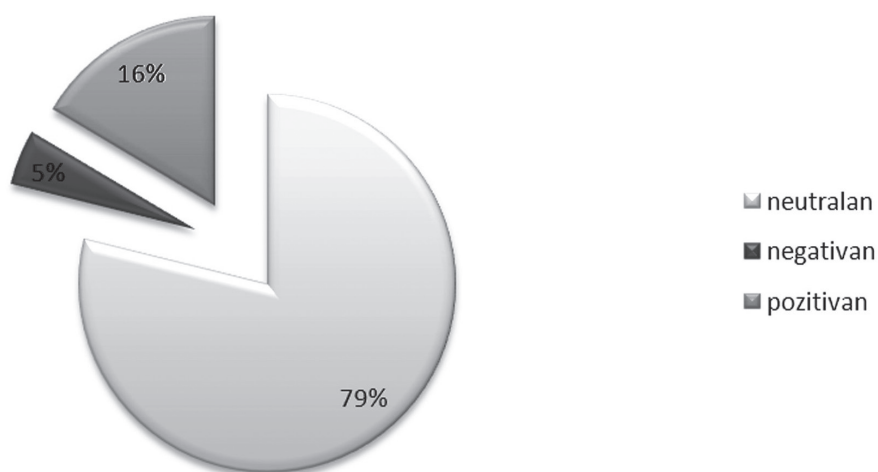
Zastupljenost medijskih objava sa LGBT tematikom u Crnoj Gori značajno raste tek u 2010. godini, posebno kada se radi o onim objavama koje se ovom temom bave u lokalnom kontekstu. Takva situacija je direktna posljedica Juventasovog pokretanja jednog od prvih projekata usmjerenih na poboljšanje položaja LGBT osoba u crnogorskom društvu Crna Gora - Svijetla tačka na gej mapi. Pored toga, ovo je godina kada je u Crnoj Gori oformljena Koalicija Zajedno za LGBT prava, a takođe je obilježena i brojnim homofobičnim reakcijama sada već bivšeg ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinoše na prvu vidljivost LGBT aktivizma u Crnoj Gori. Prije 2010. godine medijski prostor ispunjavale su gotovo isključivo LGBT teme iz regionalnog i svjetskog konteksta usljed nevidljivosti domaće LGBT zajednice, kao i izostavljenosti LGBT prava iz "ljudskopravaške" agende.

Zastupljenost tekstova koji se bave LGBT zajednicom u lokalnom kontekstu značajno raste u 2011. godini, prateći više značajnih događaja. Ukupni broj analiziranih medijskih objava je u 2011. tri i po puta veći od onog za 2010. godinu. Juventasova medijska analiza za 2010. obrađuje ukupno 221, dok se u 2011. godini obrađuje ukupno 770 medijskih objava. Pored toga, analiza iz 2010. godine oslanja se na objave u okviru samo tri novine, dok se 2011. godine analizira sadržaj ukupno sedam medija. Neki od lokalnih događaja značajnih za LGBT zajednicu u Crnoj Gori tokom prošle godine bili su: registrovanje LGBT organizacije i prvi gej "izlazak iz ormara" u Crnoj Gori; konfliktni odnosi sa ministrom za ljudska i manjinska prava Ferhatom Dinošom, završeni njegovom smjenom; kontroverze oko izbora savjetnika premijera za ljudska prava i NVO bojkot regionalne konferencije o LGBT pravima; dramatične posljedice emitovanja spotova kampanje za LGBT prava Mi smo dio ekipe; LGBT nagrada za policiju samo nekoliko mjeseci nakon otkazivanja Parade i brojni drugi.

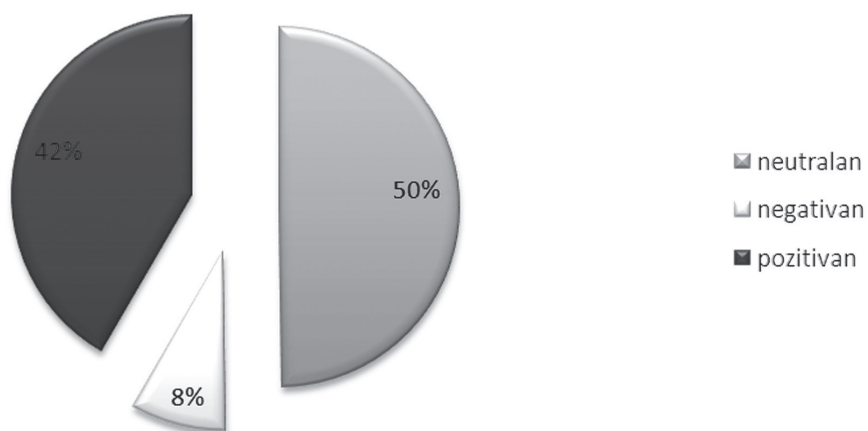
Svakako događaj koji je imao najveći uticaj na sliku medijske reprezentacije LGBT osoba u Crnoj Gori jeste neuspjela Parada ponosa. Nakon dugogodišnjeg perioda nepostojanja LGBT aktivizma u Crnoj Gori i bez ikakve vidljivosti lokalne LGBT zajednice, u samo nekoliko mjeseci tokom 2011. godine na sceni se pojavljuje prvi javni gej aktivista, registruje LGBT organizacija i kreće sa najavama Parade ponosa u Podgorici. Iako i dalje LGBT zajednica u Crnoj Gori ostaje nevidljiva, LGBT teme se smještaju u centar medijskog interesovanja zahvaljujući jednom njenom članu. U nedostatku LGBT zajednice, pažnju medija okupira vrh države, a zbog njihovog odbijanja da budu na čelu najvažnijeg događaja za LGBT zajednicu – otkazuje se i sama Parada.

Promjene u položaju i vidljivosti LGBT osoba u crnogorskom društvu dovele su i do promjena konteksta u kojem mediji pišu o ovim temama. Za razliku od 2010. godine kada mediji o ovoj temi pišu pozitivno ili neutralno u približno istom procentu (Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema u 2010.), 2011. godine nema pozitivnih objava u tako velikom procentu, već se uglavnom piše neutralno (Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema u 2011.).

Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema u 2011.

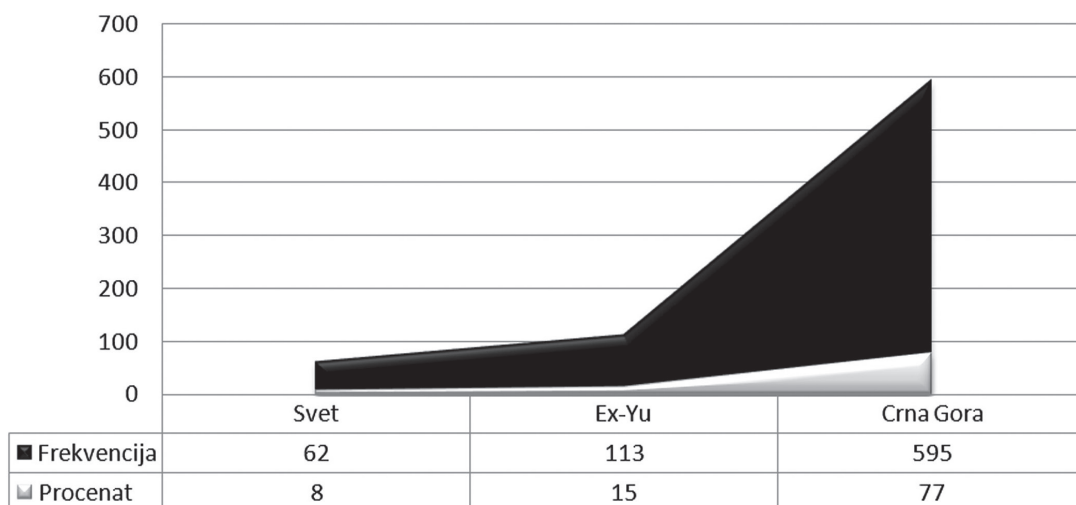

Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema u 2010.

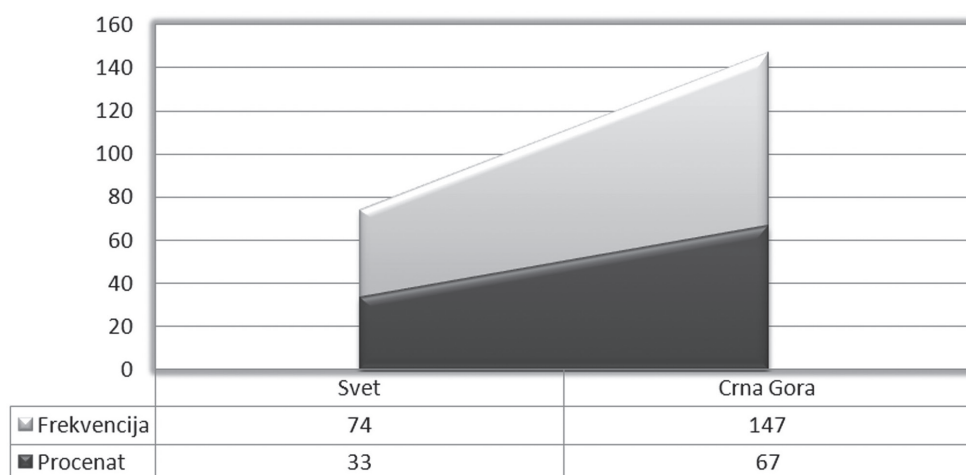

Najveće razlike u rezultatima analize medija za 2010. i 2011. godinu leže upravo u broju tekstova koje se LGBT temama bave u lokalnom i inostranom kontekstu. Kao što je ranije spomenuto, 2010. godina značajna je zbog povećanog interesovanja medija za LGBT zajednicu i njihov položaj u lokalnom kontekstu (Grafikon: Mjesto događaja 2010.). Procenat objava sa lokalnim kontekstom još je veći za 2011. godinu (Grafikon: Mjesto događaja 2011), što sigurno utiče i na način na koji su mediji izveštavali o ovim temama.

Grafikon: Mjesto događaja 2011.

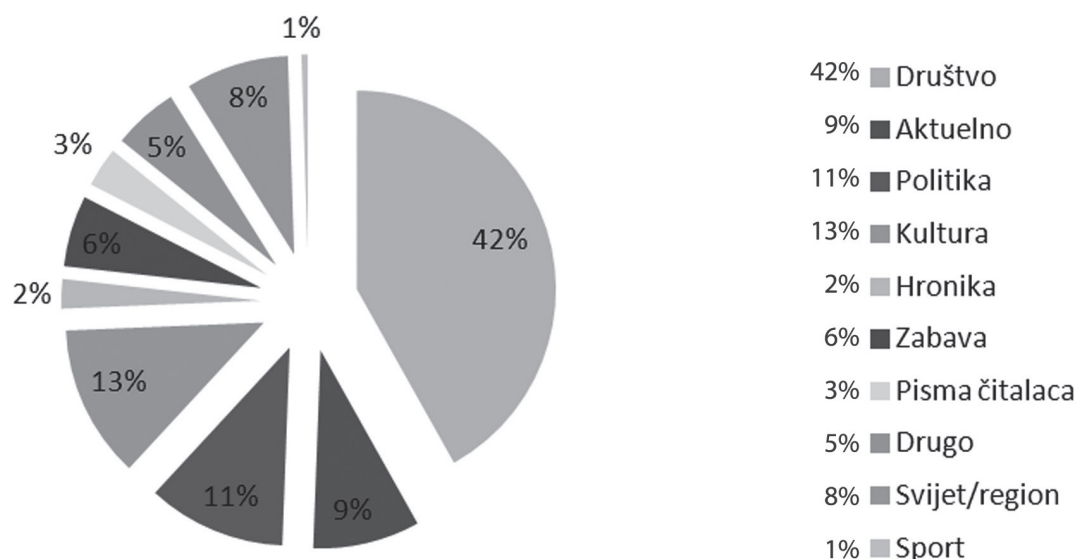

Grafikon: Mjesto događaja 2010.

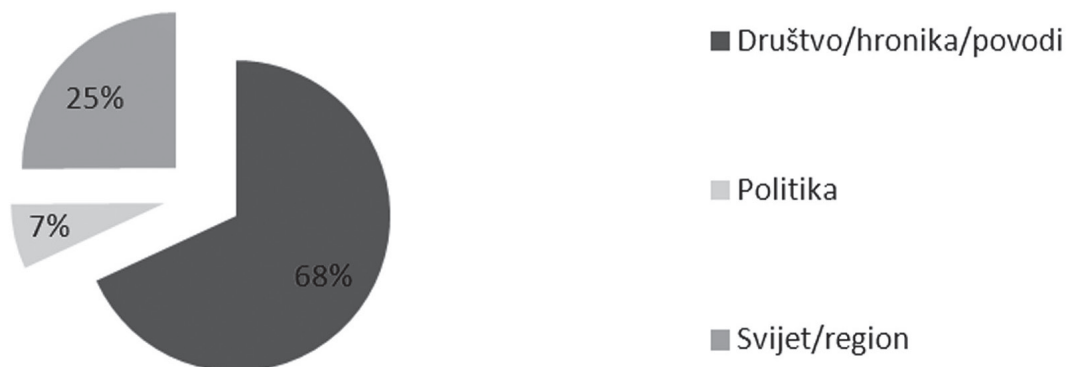

Što se tiče medijskih rubrika u kojima su objavljivani tekstovi od značaja za LGBT zajednicu, tokom ove dvije godine najveći broj tekstova objavljuje se u rubrici Društvo ili u okviru srodnih rubrika. I po ovom parametru najznačajnija promjena vidi se u broju objava objavljenih pod rubrikama Svijet/region, kojih ima znatno manje 2011. godine (Grafikon: Zastupljenost LGBT zajednice/tema po rubrikama 2011.).

Grafikon: Zastupljenost LGBT zajednice/tema po rubrikama 2011.

Grafikon: Zastupljenost LGBT zajednice/tema po rubrikama 2010.

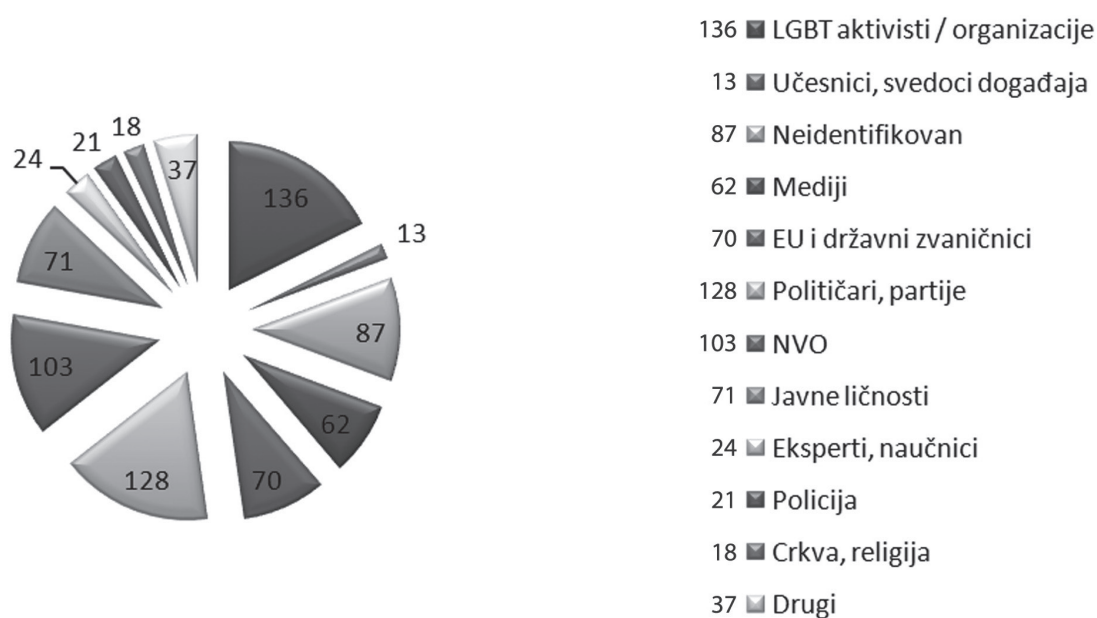

Posljednja, ali ne i najmanje značajna, jeste činjenica da je među temama o kojima su mediji izvještavali tokom ove dvije godine najzastupljenija bila Parada ponosa. Dok se 2010. godine najviše pisalo o beogradskoj Paradi, ali i o drugim paradama u regionu i u svijetu, 2011. godine najviše se piše o neuspjeloj podgoričkoj Paradi ponosa. Zanimljivo je da se o Paradi u štampi dosta piše sve do kraja godine i pored toga što se od nje odustalo, a pozivi da se ona održi u drugoj polovini godine sve više, umjesto od strane LGBT zajednice, dolaze od strane političke elite Crne Gore. Ovaj i brojni drugi događaji značajni za lokalnu LGBT zajednicu uticali su i na način na koji su mediji izvještavali.

Specifičnosti medijskog izvještavanja u 2011. godini

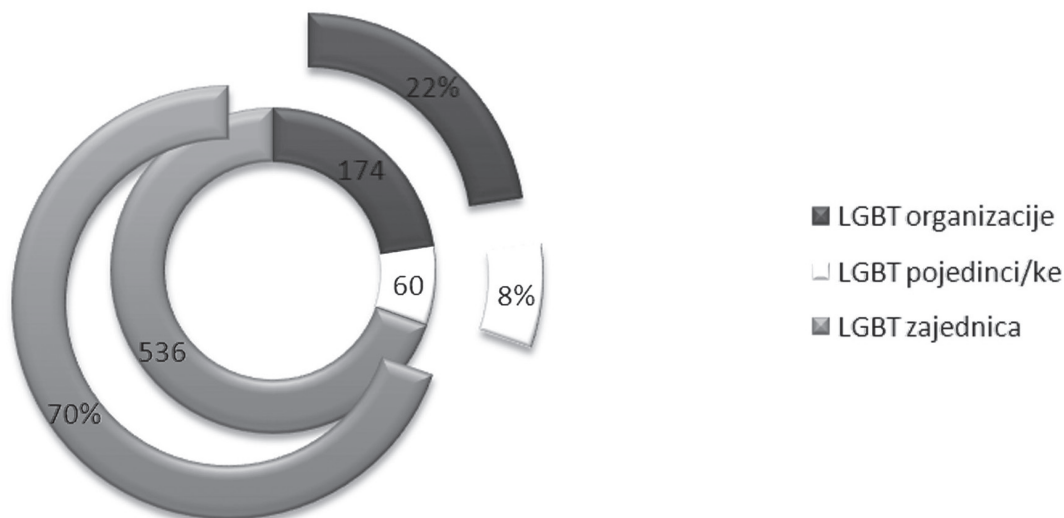
Medijska analiza Juventasa za 2011. opširnija je od one za 2010. godinu, pa je nemoguće u potpunosti ispratiti promjene koje su se dešavale u ove dvije godine. Međutim, postoje određene specifičnosti u događajima važnim za LGBT zajednicu u Crnoj Gori 2011. godine koje su bitno uticale i na način medijskog izvještavanja. Među njima prije svega treba navesti osnivanje prve LGBT organizacije i prvo javno istupanje gej aktiviste u Crnoj Gori. Ovaj događaj je doveo do nekoliko zanimljivih pojava kada se radi o medijskom izvještavanju, a među njima je najznačajnija svakako ta da se u 2011. godini LGBT organizacije i/ili aktivisti kao izvori informacija pojavljuju u najvećem broju medijskih objava (18% - Grafikon: Izvori informacija). Ovo je možda najveća specifičnost u odnosu na 2010. godinu kada domaćih LGBT aktivista/kinja niti organizacija nije ni bilo, te nije bilo ni izvora informacija u ovoj kategoriji. To je uticalo i na stav izvora informacija prema LGBT zajednici koji je u velikom procentu pozitivan (44%), s obzirom da LGBT zajedno sa drugim NVO čine izuzetno visok procenat.

Grafikon: Kontekst LGBT zajednice i LGBT tema u 2010.

Kada je riječ o akterima/kama u okviru medijskih objava (Grafikon: LGBT akteri/ke), najčešće se piše o LGBT osobama (70%), nešto rjeđe se kao akteri pojavljuju LGBT organizacije (22%), a još manje LGBT individue (8%). Takođe, važno je osvrnuti se na kontekst Crne Gore u kojem postoji samo jedna LGBT organizacija, sa samo jednim vidljivim predstavnikom, te bi u tom smislu u najvećem broju slučajeva moglo izjednačiti ove dvije kategorije. Ipak, korektnije je posmatrati ih posebno jer se u svojstvu aktera često javljaju i LGBT osobe koje nisu vezane za crnogorski kontekst, kao ni za LGBT aktivizam. Takođe, i LGBT organizacije iz regiona povremeno čine aktere medijskih objava.

Grafikon: LGBT akteri/ke

Na kraju, važno je zaključiti da štampani mediji u Crnoj Gori generalno na korektan način izvještavaju o temama od važnosti za položaj LGBT zajednice i na taj način predstavljaju saveznike u zalaganjima za poboljšanje njihovog položaja u društvu. Terminologija koja se koristi uglavnom je korektna, jako je malo objava u kojima se za izvore biraju oni/e za koje se unaprijed zna da će imati negativan stav (predstavnici crkve, pojedinih političkih partija i sl), a kontekst je uglavnom neutralan, što ukazuje na dominantno objektivno novinarstvo.

Problematično i uvrjedljivo medijsko izvještavanje o LGBT temama i osobama

Problematično izvještavanje o Paradama ponosa

Posljednjih nekoliko godina vrlo su značajne kada je u pitanju održavanje parada/povorki ponosa na prostoru bivše Jugoslavije. Posebno je zanimljiva prošla godina kada je održana deseta po redu i najuspješnija do sada Povorka ponosa u Zagrebu u kojoj je učestvovalo preko 2000 ljudi. Samo nekoliko nedjelja ranije nasilno je prekinuta prva Parada ponosa u Splitu, a u septembru su srbijanske vlasti protivzakonito zabranile beogradsku Paradu. Od podgoričke Parade se odustalo zbog nepristajanja članova Vlade da budu na čelu ove manifestacije, bez obzira na njihovu formalnu podršku. Zbog toga je vrlo važno skrenuti pažnju na nekoliko uobičajenih primjera problematičnog izvještavanja o ovim događajima.

Prilikom izvještavanja o paradama važno je fokusirati se na osnovnu svrhu ovih manifestacija na našim prostorima, gdje još uvijek ne možemo govoriti o "gej paradama" kakve postoje u onim zemljama u kojima su mnoga prava LGBT osoba ostvarena, tj. izjednačena sa pravima heteroseksualnih osoba. Ovdje možemo govoriti o protestnim okupljanjima i političkom, a ne komercijalnom značaju parada koje predstavljaju dio

procesa borbe za ravnopravnost LGBT osoba. Ponos ovdje prije svega predstavlja ponos zbog hrabrosti u borbi za svoja prava, kao i odgovor na omalovažavanje patrijarhalne zajednice, a ne ponos zbog seksualne orijentacije kao takve – ona naprosto varira od osobe do osobe i nema nikakvu a priori negativnu ili pozitivnu vrijednost.

Kada se prenose vijesti iz svijeta o paradama važno je uvijek imati u vidu da je LGBT zajednica raznolika i da je čine lezbejke i gejevi koje/i su roditeljke/roditelji, LGBT osobe različitih boja kože, vjeroispovijesti, profesija, godišta itd. Međutim, ono što se najčešće dešava kada se prenose vijesti iz svijeta jeste da se objave fokusiraju na samo jedan dio LGBT zajednice, onaj koji je najupadljiviji i najviše šokira javnost. Iako su drag queens, obožavaoci kože i sado-mazo kulture dobrodošle/i na svakoj paradi, važno je ne fokusirati svu pažnju na samo jedan dio šarolike LGBT zajednice, kako tekstualno, tako i pri izboru ilustracija. Takođe, uvijek je važno osvrnuti se i na lokalnu sliku, pa se preporučuje intervjuisanje ili objavljivanje izjava lokalnih LGBT aktivista/kinja.

S druge strane, prilikom izvještavanja o "domaćim" paradama, ponovo važi ista preporuka o vidljivosti svrhe ovih manifestacija u lokalnom kontekstu. Na ovim prostorima nasilje i prijetnje nasiljem skoro da predstavljaju nezaobilazni dio svih parada/povorki. Zbog toga mediji često znaju da "odlutaju" od poruka ovih skupova, kako bi se fokusirali na ono što "prodaje" vijesti, odnosno krvave scene nasilja. Tipičan primjer ovakvog medijskog udaljavanja od teme bio je način na koji su srbijanski mediji izvještavali o beogradskoj Paradi ponosa 2010. godine, kada su se sve vijesti svele na broj povrijeđenih, uhapšenih i procjenu broja protivnika parade, dok o samoj manifestaciji i njenoj poenti gotovo da nije bilo riječi u medijima.

Problematični izbor izvora informacija

Kada su LGBT osobe tema medijske objave, novinari često traže suprotstavljena mišljenja i tzv. "drugu stranu", pri čemu se konsultuju određene osobe ili socijalne grupe koje šire govor mržnje. Zato je važno imati u vidu da je naša sloboda ograničena slobodom drugih i da je sloboda govora ograničena govorom mržnje, narušavanjem prava na privatnost itd. Pisanje o negativnim socijalnim grupama i pojavama podrazumijeva i njihovu osudu u novinarskom tekstu, odnosno autorsko ograđivanje od takvih stavova. Pored lične odgovornosti, tu su i zakoni i novinarski kodeksi kojih su novinari/ke obavezni/e da se pridržavaju prilikom izvještavanja.

O Juventasu

NVO Juventas je registrovan januara 1996. u Podgorici.

Sjedište Juventasa nalazi se u Podgorici, dok se projekti realizuju na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Vizija Juventasa jeste Crna Gora kao demokratsko društvo sa stabilnim uslovima u kojem mladi mogu nesmetano da iskažu potencijale, uoče interese i kreiraju budućnost u skladu sa njima.

NVO Juventas je posvećen misiji koja ima za cilj zastupanje vrijednosti otvorenog i demokratskog društva jednakih mogućnosti i promovisanje većeg stepena učešća mladih u procesu donošenja odluka vezanih za kreiranje i ostvarivanje njihove budućnosti.

Ciljevi i djelatnosti Juventasa jesu:

- promovisanje i zaštita prava mladih;
- poboljšanje zdravstvenih usluga i zdravlja mladih, žena i osjetljivih grupa;
- promovisanje i zaštita prava i sloboda pripadnika LGBT populacije;
- promovisanje kulturnih vrijednosti i principa održivog razvoja;
- pružanje podrške miru i mirnom rješavanju konflikata;
- olakšavanje pristupa informacijama i podizanje kvaliteta edukativnih programa za mlade;
- razvijanje kritičkog mišljenja i kulture dijaloga.

Programske ciljeve Juventas ostvaruje svojim ukupnim djelovanjem u javnom životu.

Juventas aktivnosti sprovodi pod okriljem 3 programa: omladinski program, program socijalne zaštite i smanjenja štete među osjetljivim grupama te program posvećen ljudskim pravima.

Program promocije i zaštite ljudskih prava uspostavljen je sa ciljem zaštite prava grupa koje su nedovoljno politički ili društveno reprezentovane, a čija se prava u Crnoj Gori krše. Aktivnosti koje se realizuju u okviru ovog programa jesu monitoring i dokumentovanje kršenja ljudskih prava, izgradnja kapaciteta pripadnika grupa čija se prava krše, zagovaranje i lobiranje za izmjene i poboljšanje zakonodavnih regulativa, kao i zagovaranje efikasnije primjene postojeće regulative. Na taj način obezbjeđuje se ostvarivanje korišćenja osnovnih ljudskih prava, kreiranje proaktivne sredine u kojoj će se pripadnici grupa izloženih nasilju i diskriminaciji aktivno boriti za svoja prava i samostalno djelovati.

Juventasov rad na zaštiti ljudskih prava podrazumijeva i aktivno uključivanje pripadnika društvenih grupa čija su prava ugrožena u sve aktivnosti koje se realizuju i uključivanje šire društvene zajednice i saradnju sa državnim institucijama u cilju postizanja što kvalitetnijih rješenja.

Do sada realizovani projekti u okviru ovog programa odnose se na poboljšanje položaja mladih uopšte, izgradnju kapaciteta mladih da prepoznaju kršenja prava i efikasnije se bore za svoja prava, prava žena u crnogorskom društvu, borbu protiv svih oblika diskriminacije, prava pacijenata, prava koja se odnose na jednak pristup zdravstvenim, socijalnim i obrazovnim uslugama, s posebnim akcentom na prava seksualnih i rodni manjina, Roma, izbjeglica, osoba iz ruralnih djelova Crne Gore, djecu u institucijama, osoba koje žive s HIV-om, osoba koje žive sa HCV-om, pritvorenih i zatvorenih lica, seksualnih radnica, korisnika droga.

Od 2006. godine NVO Juventas prikuplja činjenice na kojima se zasniva stav da su LGBT osobe diskriminisane u crnogorskom društvu i od 2010. godine intenzivno s partnerima radi na nalaženju strateških i ka dugoročnim ciljevima orijentisanih rješenja kojima se smanjuje nejednakost u tretmanu osoba u odnosu na stvarnu ili pretpostavljenu seksualnu orijentaciju i rodni identitet.

